

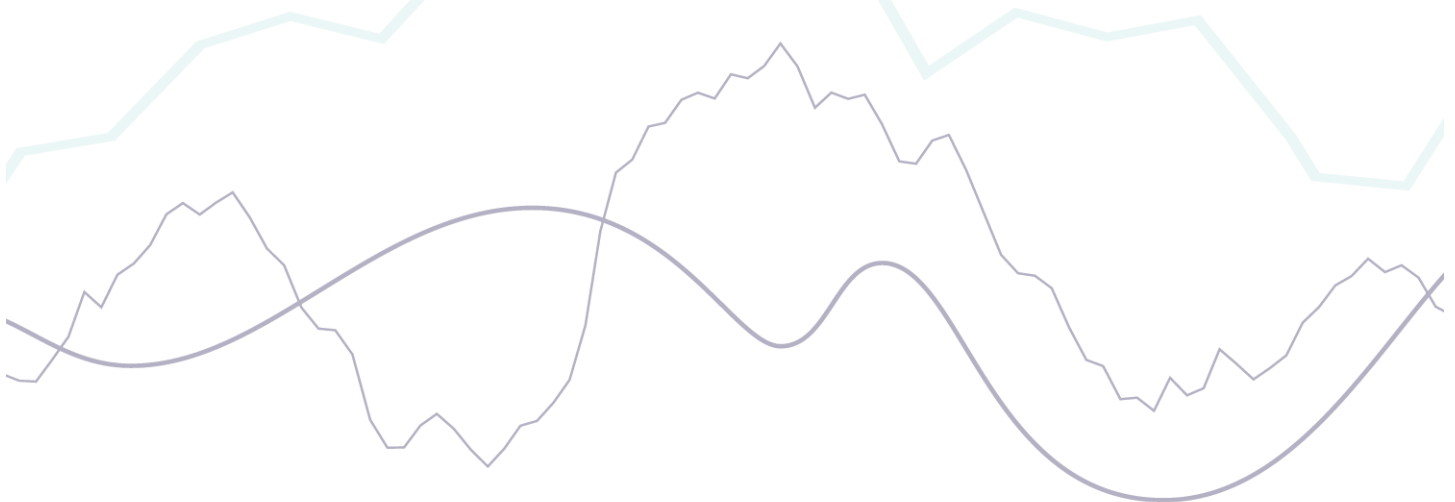
ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

Járványhelyzet és munkaerőpiac

A járványhelyzettel összefüggő gazdaságvédelmi akcióterv munkaerőpiacra gyakorolt hatásai

2020. szeptember

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

Járványhelyzet és munkaerőpiac

A járványhelyzettel összefüggő gazdaságvédelmi akcióterv munkaerőpiacra gyakorolt hatásai

„A komoly eltökéltség előtt minden akadály leomlik.”

Leonardo da Vinci

 Engedélyező:

Domokos László
elnök

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

Szerkesztő:

LAJÓ ADRIENN projektvezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

DR. PULAY GYULA felügyeleti vezető

Készítették:

LAJÓ ADRIENN projektvezető

JAKOVÁC KATALIN számvevő

DÁVID GÁBOR számvevő

Kiadja az Állami Számvevőszék

EL-2824-002/2020

TARTALOMJEGYZÉK

▶	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
▶	BEVEZETÉS	7
▶	AZ ELEMZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZERE	8
	Módszertan, adatforrások.....	8
▶	A JÁRVÁNYHELYZET MUNKAERŐPIACI HATÁSAI	10
	A hazai munkaerőpiac jellemzői a válságot megelőzően	10
	A járványhelyzet rövid távú hatásai, várakozások, munkaadói intézkedések	10
	Foglalkoztatottak, inaktívak, munkanélküliek, regisztrált álláskeresők számának alakulása, csoportok közötti mozgások	13
	— A foglalkoztatottság alakulása	13
	— Munkanélküliség alakulása.....	17
	— Regisztrált álláskeresők számának változása	18
	— Az álláskeresők számának alakulása életkor, végzettség és lakóhely szerint	23
	— Üres álláshelyek száma.....	26
	Átlagkeresetek alakulása.....	28
	Álláskeresési járadékban részesülők, ellátás nélküli álláskeresők számának alakulása	28
▶	A MUNKAERŐPIACI VÁLSÁGRA IRÁNYULÓ KORMÁNYZATI VÁLASZLÉPÉSEK	31
	Adókötelezettség teljesítésével kapcsolatos könnyítések	32
	Adó- és járulékkedvezmények egyes ágazatokban	32
	Munkahelyvédelmi bértámogatás csökkentett munkaidős foglalkoztatáshoz	33
	Bértámogatás a kutatási, fejlesztési és innovációs (KFI) szektor munkavállalóinak megtartása érdekében	36
	Munkahelyteremtő bértámogatás	38
	Egyéb munkaerőpiaci intézkedések	40
	Az intézkedésekhez kapcsolódó költségvetési kiadások fedezete	41
	— A Nemzeti Foglalkoztatási Alap kiadásainak alakulása.....	42
	— Elmaradt adóbevételek	42
▶	ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK	44
▶	RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK.....	46
▶	ÉRTELMEZŐ SZÓTÁR.....	47
▶	FORRÁSOK	50
▶	MELLÉKLETEK	52

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A koronavírus megjelenésével a foglalkoztatottsági mutatók elmúlt években tapasztalt trendszerű javulása megtört. A március-áprilisi leállások okozta munkaerő piaci változások differenciáltan zajlottak le. Egyes területeken/szektorokban azonnal látható volt a foglalkoztatási adatokban a visszaesés (pl. turizmus, vendéglátás, egyéb szolgáltatások), itt a fogyasztás zuhanására a cégek sok esetben a dolgozók elbocsátásával reagáltak. Tekintettel azonban arra, hogy a vállalatok jelentős része csupán átmeneti visszaesésre, illetve a gazdaság gyors újraindulására számított, a munkaadók jellemzően igyekeztek átmeneti intézkedéseket hozni a munkavállalók tekintetében (pl. átmeneti leépítés, fizetés nélküli szabadság, a munkaidő csökkentése, bérek újratárgyalása, képzés). A vállalkozások nagyobb része ez utóbbi stratégiát választotta, és kivárt.

A koronavírus okozta gazdasági válságra reagálva, ezeket a mechanizmusokat támogatandó, hirdetett ezért gazdaságvédelmi akciótervet a Kormány 2020 tavaszán. A Magyar Kormány a koronavírus miatt meghozott gazdaságvédelmi intézkedéseket 5 fő területre koncentrált (munkahelymegtartás, munkahelyteremtés, ágazati támogatás, vállalkozás-finanszírozás, család- és nyugdíjas védelem), a teljes akcióterv értéke 9200 milliárd forint. Az intézkedés vonatkozásban egy második csomag is készült, ami elsősorban a gazdaság helyreállítását célozza. A munkahelyvédelmet célzó intézkedések vonatkozásában a támogatások 380 milliárd forint összegre rúgnak, a munkahelyteremtés keretösszege pedig 804 milliárd forintot tesz ki.

Mindez azért látszott szükségesnek, mert Magyarországon a járvány által legjobban sújtott szektorokban (pl. vendéglátás, turizmus, autóipar) intenzív keresletcsökkenés volt tapasztalható, míg más, egyes kevésbé érintett szektorokban a keresleti hatás érzékenysége nem változott, de a foglalkoztatásban megjelentek a mobilitás korlátozása és a társadalmi távolságtartás okozta következmények. Vagyis a hirtelen keresletcsökkenés döntő hatással bírt a foglalkoztatásra is. A munkaerő-piaci kilátások jelentősen romlottak, nőtt a munkanélküliség, csökkent a foglalkoztatás.

A járvány elleni védekezés, a veszélyhelyzet kihirdetésének részeként azonban az úgynevezett bértámogatási programokkal eddig közel 230 ezer munkahelyet sikerült megvédeni. A munkahelyvédelmi bértámogatásban országosan mintegy 185 ezer munkavállaló részesült, a munkahelyteremtő bértámogatás pedig 25 ezer ember elhelyezkedését tette lehetővé. Emellett a kutatás-fejlesztési munkakörben dolgozók után járó kedvezményre is több mint 16 ezer munkavállalóra érkezett be kérelem.

Finanszírozási szempontból lényeges, hogy az Európai Unióból Érkező Járvány Elleni Támogatások Alapjába 2020 június végéig nem érkezett uniós támogatás, a járvány elleni védekezéshez szükséges forrásokat a Magyar Kormány teljes mértékben a hazai költségvetésből fedezte.

A járványügyi helyzet javulásával a korlátozó intézkedések enyhítésével, a munkahelyvédelmi és –teremtő intézkedésekkel a gazdaság fokozatosan újraindulni látszik. A vállalkozások és a fogyasztók erősen negatív várakozásai – a helyzet javulásával párhuzamosan – a kezdeti időszakot követően idővel mérséklődtek, mivel alapvetően a beköszöntő krízishelyzetet átmenetinek várták, és ennek megfelelően kezelték, és ez a munkaerő piaci folyamatokat is befolyásolta. Az adatok azt mutatják, hogy bár a foglalkoztatottsági helyzet kezdeti drasztikus romlását követően, július végére a foglalkoztatottságban javulás következett be, a foglalkoztatottak száma júliusban is csaknem 80 ezer fővel elmaradt a tavalyi szinttől.

Ugyanakkor a járvány ún. második hulláma – melynek hatásai még nem láthatóak - miatt fellépő bizonytalan jövő azonban nehezíti a gyors gazdasági fellendülést, és nem hagyható figyelmen kívül a világgazdasági környezet befolyása a magyar gazdaság megújulásának vonatkozásában. További kockázat azonosítható abban is, hogy a munkáltatók többsége a válságot átmenetinek tartotta és ekként is kezelte; szignifikáns anyagi áldozatok árán a munkaerő egy részét ezért megtartotta. Az állami támogatások ebben nyújtottak segítséget. Egy esetleges második hullám erősödésével azonban a visszaesés már nem tekinthető átmenetinek, ezért újabb elbocsátás hullámok is bekövetkezhetnek.

Kockázatot jelenthet, és ösztönző beavatkozást igényelhet az a tény is, hogy mivel a járvány a különböző ágazatokat eltérő mértékben érintette, ezért várhatóan a felépülés is különböző mértékű lesz. Így célszerű lehet a munkavállalók átáramlásának intenzívebb támogatása a tartósan érintett ágazatokból a gyorsabban magukra találó vállalkozások felé. Ennek egyik eszközrendszerként az átképzések motiválása elengedhetetlen.

A gazdaságvédelmi intézkedések hatására természetesen kitűnik az adatokból, hogy a regisztrált álláskeresők számának növekedése áprilistól kezdve trendszerűen mérséklődött, a szektorális adatok alapján leggyorsabban a kereskedelem és vendéglátás szektorban. Az iparban is megkezdődött a visszarendeződés, a létszámok feltöltése, azonban visszafogott ütemben. Az elmúlt öt év adatai alapján várható értékenél mintegy 90 ezer fővel többen léptek be az álláskeresők közé a járványhelyzet kialakulása óta; ez a növekmény vélhetően nagyrészt a járványhelyzet hatásaival magyarázható.

A járványhelyzet okozta gazdasági, munkaerő piaci hatások mérséklése érdekében a kormány ezért többszakaszos válságkezelést tervezett megvalósítani. Míg a járvány kezdeti időszakában a kormány intézkedéseinek célja elsősorban a munkahelyek védelme, a gazdasági kapacitások megőrzése volt, a későbbiekben a gazdaság újraindítása és munkahelyek teremtése. A vállalkozások munkavállalói stratégiáját jól támogatták a munkahelyvédelmi intézkedések, amelyek a kezdeti, kedvezőtlen folyamatokat kívánták orvosolni. A kormány április-májusban erőteljes és széleskörű munkaerő piaci támogatásokat vezetett be („magyar Kurzarbeit”, adókedvezmények, bértámogatások stb.), amelyek számos álláshely megvédésében játszhattak szerepet, hozzájárultak a munkanélküliség nagymértékű megugrásának elkerüléséhez a március-július közötti időszakban. A munkahelyvédelmi, a kutatás-fejlesztési és a munkahelyteremtő bértámogatási programok júliusig közel 230 ezer munkavállaló álláshelyének megtartásához járulhattak hozzá, az iparági, szelektív gazdasági támogatások lehetőségével mintegy 200 ezer cég élt. A nyilvántartott, üres álláshelyek száma az áprilisi mélypontot követően folyamatosan nőtt. Az üres álláshelyek számának növekedése főképpen a támogatott lehetőségek bővülésének köszönhető, a nem támogatott álláshelyek számában egyelőre csak kismértékű növekedés látszik.

A járvány újabb megjelenése, időbeli elhúzódása, súlyossága, illetve az ezekre adott nemzetközi és hazai kormányzati válaszok jelentősen befolyásolják a gazdasági folyamatok alakulását, a munkaerő-keresletet, így a foglalkoztatottsági helyzetet is. Ebből kifolyólag számos kockázati tényező fenyegeti a munkaerőpiac szereplőit. Egy újabb sokk az éppen magukhoz térő vállalkozásokat elsöpörheti, problémákat okozhatnak a korlátozó intézkedések, a termékek, szolgáltatások iránti csökkenő kereslet, az ellátási láncok sérülékenysége. Tekintettel a bizonytalan helyzetre, a vállalkozások számára fontossá válik ellenálló-képességük erősítése, a szállítási láncok stabilitása, az üzleti folytonossági tervek, az üzleti modellek újratervezése, amelybe beletartozik a munkamódszerek megújítása is. A járványhelyzettel megszülető válság árnyékában a humán erőforrást számos faktor erodálhatja, mint pl. a munkanélküliség, különösen a tartós munkanélküliség, az iskoláztatással kapcsolatos problémák, a munkaerő mobilitás akadályoztatása. Ezek összességében a munkaerő-kínálat mennyiségére, minőségére, optimális megoszlására vonatkozóan is kockázatot jelentenek. A pályakezdők munkavállalási lehetőségeit, a karrier utak alakulását különösen negatívan érintheti a munkaerő piaci visszaesés, egy elhúzódó gazdasági válság. Végül kiemelt szegénységi kockázatot hordoz magában az, hogy az álláskeresési járadékban, segélyben vagy egyéb juttatásban nem részesülő álláskeresők száma magas, arányuk növekszik.

BEVEZETÉS

A magyar költségvetési gazdálkodás az elmúlt néhány évben stabil alapokkal bírt, minek eredményeképpen a munkaerőpiacon kedvező változási folyamatok indultak be, nőtt a foglalkoztatás.

A koronavírus megjelenése azonban számos hirtelen és robusztus változást generált az ország gazdálkodása tekintetében. A vírus okán tett lépések illetve az annak terjedése korlátozása érdekében meghozott intézkedések globális szintű kínálati és keresleti sokkot eredményeztek, amely Magyarországon is rövid időn belül éreztette hatását. A koronavírus-járvány jelentősen rontotta a gazdasági várakozásokat, újraírta a következő évek makrogazdasági előrejelzéseit.

Intenzitást tekintve a koronavírus-válság nem vonható párhuzamba semmilyen ezt megelőző krízisidőszakkal. A várakozások alapján vetített – 3-10 százalék – GDP visszaesés miatt nemcsak Magyarország, de a világ összes országa óriási recesszióval kénytelen megküzdeni, melynek távlati hatásai és időbeli lefolyása még nem látható, ennek okán munkaerő piaci hatásai is nehezen modellezhetőek.

Az államadósság-mutatóra mind a foglalkoztatás, mind pedig a munkanélküliség alakulása közvetetten befolyással bír. Ez indokolja mégis, hogy az ÁSZ részletesen elemezze a járvány miatti gazdasági visszaesésnek a munkaerőpiacra gyakorolt hatását, valamint azoknak a gazdaságvédelmi intézkedéseknek a hatását, amelyeknek a célja a munkahelyek megvédése, illetve új munkahelyek létrehozása volt. Ennek alapján válik értékelhetővé, hogy a foglalkoztatási rátának a járvány előtti szintre való visszaállítása mekkora erőfeszítéseket igényel a következő időszakban.

Az Állami Számvevőszék korábbi elemzésében – Elemzés a lakosság pénzügyi sérülékenységéről – már foglalkozott a járványügyi vészhelyzet tanulságaival és a lehetséges és kellő újraindulás lehetőségeivel. Egy másik megközelítésében pedig értékelni kívánta a COVID-19 járvány közpénzügyi hatásait. Átfogó elemzés tekintetében viszont mindeközéig nem közelítette a gazdasági visszaesés okozta kereslet-kínálati csökkenést és az annak okán észlelhető munkaerő piaci hatásokat és azok kormányzati kezelését.

Jelen elemzés célja tehát a járványhelyzet miatti korlátozások és a gazdaság visszaesése munkaerőpiacra gyakorolt hatásának, valamint a munkahelyvédelmi és munkahelyteremtő kormányzati intézkedések bemutatása.

A koronavírus okozta gazdasági válságra reagálva hirdetett ugyanis gazdaságvédelmi akciótervet a Kormány 2020 tavaszán.

A járvány elleni védekezés, a veszélyhelyzet kihirdetésének részeként az úgynevezett bértámogatási programokkal és munkahelyvédelmi bértámogatásokkal sikerült számos munkahelyet megvédeni. Ezek a finanszírozási mechanizmusok tehát segítenek-segítettek a vállalkozásoknak megtartani a munkavállalókat

Az első hullámot követően, a járványügyi helyzet javulásával, a korlátozó intézkedések enyhítésével, a munkahelyvédelmi és –teremtő intézkedésekkel a gazdaság fokozatosan újraindulni látszott 2020 júliusára. A vállalkozások és a fogyasztók erősen negatív várakozásai – a helyzet javulásával párhuzamosan – a kezdeti időszakot követően idővel mérséklődtek, és ez a munkaerő piaci folyamatokat is befolyásolta.

A kijárási korlátozások 2020. május 18-ával az egész ország területén megszűntek, a járvány továbbterjedése miatti bizonytalanságok – új megjelenés, elhúzódás, súlyosság - azonban hátráltatják a gazdasági regenerálódást, visszahúzzhatják a fellendülést, továbbá a világgazdasági környezet is jelentősen befolyásolja a magyar gazdaság megújulásának ütemét, mely direkt hatással bír így a munkaerő piaci folyamatokra, a foglalkoztatásra is. Magyarország bruttó hazai terméke (GDP) csökkenése összességében a nyers adatok alapján 5 százalék körül alakulhat majd, lefelé mutató kockázatokkal – de rosszabb forgatókönyv szerint akár 7-8 százalékig is eljuthat. Ugyanakkor a várakozások és a gazdaságvédelmi akciócsomag hatására jövőre erőre kap a magyar gazdaság, de a várakozások szerint csak megfontolt ütemben képes majd ledolgozni az elveszített teljesítményt. A munkaerő piaci helyzet szempontjából döntő, hogy a szeptemberre várt újabb kormányzati intézkedéscsomag miként alakítja át a bértámogatást. Biztató lehet egy viszonylag gyors helyreállítás a gazdaságban, hiszen, a válság előtt még a munkaerőhiány növekedésével kapcsolatos problémák jelentették a fő munkaerő piaci aggodalmat.

AZ ELEMZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZERE

Az elemzés célja a járványhelyzet miatti korlátozások és a gazdaság visszaesése munkaerőpiacra gyakorolt hatásának bemutatása. Az elemzés bemutatja, hogyan alakult 2020. márciustól július végéig a foglalkoztatottság, az inaktivitás, a munkanélküliség, a regisztrált álláskeresők száma, megoszlása ágazati, területi és korcsoportok szerinti bontásban. Az elemzés emellett áttekinti a járványhelyzet kezdetétől meghozott munkahelyvédelmi és munkahelyteremtő kormányzati intézkedéseket, valamint a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében, illetve a Gazdaságvédelmi Alapból finanszírozott intézkedések eredményeit. Elemzi, hogy az intézkedések mennyire voltak eredményesek ez ideig a meglévő munkahelyek megtartásában, az új munkahelyek létrehozásában, továbbá a munkanélküliek elhelyezkedésének segítségével, azaz mennyire sikerült a munkanélkülívé válást mérsékelni.

Az elemzés várható eredményeként az ÁSZ bemutatja, hogy a járvány okozta foglalkoztatási visszaeséshez képest mennyire voltak robusztusak a munkahelyek védelmében és a munkanélküliség csökkentése érdekében hozott intézkedések.

Az elemzés az augusztus 28-án rendelkezésre álló információk alapján készült.

Módszertan, adatforrások

Az elemzés a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ), a Belügyminisztérium (BM), a Magyar Államkincstár, a Pénzügyminisztérium (PM) és a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által publikált adatok, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) által az ÁSZ részére bocsátott nem nyilvános adatok feldolgozásával készült.

A foglalkoztatottságra, aktivitásra, munkanélküliségre vonatkozó KSH-adatok forrása a munkaerő-felmérés, amely a magánháztartásokban élő 15–74 éves népesség gazdasági aktivitásáról gyűjt adatokat. A munkaerő-felmérés mintája többlépcsős rétegzett, valószínűségi minta. A mintába kijelölt címek száma negyedévente mintegy 38 ezer. Az összeírás folyamatos, a negyedéves minta a három statisztikailag egymástól független havi rész minta együttese. A teljeskörűsítés alapjául a megfigyelt időszak – matematikai modell segítségével előre becsült – (magánháztartásokban élő) népességszáma szolgál. Az egyes népességcsoportok létszámát a minta rétegeiben megfigyelt értékek megfelelő súllyal történő felszorozásával és összegzésével számítja ki a KSH¹.

A KSH szerint munkanélküli az, aki az adott héten nem dolgozott, és nincs is olyan munkája, amelyből átmenetileg hiányzott; a kikérdezést megelőző négy hét folyamán aktívan keresett munkát; két héten belül munkába tudott volna állni, ha talált volna megfelelő állást. A KSH a nemzetközi módszertannak megfelelően a hirtelen munka nélkül maradókat az „inaktív” kategóriába sorolja, mivel ők nem teljesítik a – statisztikai értelemben vett – munkanélküliség feltételeit.

A regisztrált álláskeresőket, a csoportos létszámleépítések adatait, az álláskeresési járadék, álláskeresési segély megállapításával kapcsolatos adatokat a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat mint állami foglalkoztatási szerv tartja nyilván, az ezekre vonatkozó adatok publikusan elérhetők az NFSZ honlapján. (A KSH Munkaerő-felmérése alapján számított munkanélküliség és a regisztráción alapuló állástalanok számbavétele számos ponton eltéréseket mutat, ezért nem összehasonlíthatók.)

A közfoglalkoztatottak számára vonatkozó adatokat a Belügyminisztérium Közfoglalkoztatási Portál tartalmazza megyei, életkor, végzettség, nem és típus szerinti bontásban. Az elemzéshez a legutóbb publikált, 2020. júniusi adatokat használtuk fel².

¹ KSH módszertani dokumentáció, Munkaerőpiaci részvétel

² <https://kozfoglalkoztatatas.kormany.hu/havi-tajekoztat-as-a-kozfoglalkoztat-asrol>

A foglalkoztatottak, a munkanélküliek és az inaktívok csoportjai között állandó mozgás van, különösen gyors munkaerő piaci változások esetében. Emiatt az adatokból levont következtetések megtétele során különös óvatossággal kell eljárni, illetve célszerű a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által nyilvántartott álláskeresők számának havi alakulását és az újonnan regisztráltak számát is figyelni.

A keresetekre vonatkozó adatok forrása a havi intézményi munkaügy-statisztikai adatgyűjtési rendszer, amelynek keretében a havi létszám- és keresetinformációk a Nemzeti Adó- és Vámhivataltól átvett ún. járulékbevallásból, a Központosított Illetményszámfejtő Rendszert alkalmazó költségvetési szervezetek vonatkozásában a Magyar Államkincstártól átvett adatokból kerülnek előállításra. Az adatok vonatkozási köre a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési intézmények teljes körűen, valamint a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek.

Az elemzés felhasználta a központi költségvetésről szóló törvényeket, a zárszámadási törvényeket, a veszélyhelyzetben, illetve a jelenlegi járványügyi készültség alatt a munkahelyek védelme érdekében megszületett jogszabályokat, valamint az Állami Számvevőszék korábbi elemzéseit.

A kormányzati intézkedések eredményének bemutatásához az ITM adatszolgáltatását, valamint a www.kormany.hu oldalon publikált információkat használtuk fel.

Az adatokat leíró statisztikai módszerekkel elemeztük. A regisztrált álláskeresők számában bekövetkezett változást a trendhatással korrigált, havi átlagértékekhez viszonyított eltéréssel becsültük (lineáris regressziót feltételezve).

Az elemzésben használt statisztikai fogalmak definícióját az Értelmező szótár tartalmazza.

Az intézményrendszer szereplőit és feladataikat a 2. sz. melléklet mutatja be.

A JÁRVÁNYHELYZET MUNKAERŐPIACI HATÁSAI

A hazai munkaerőpiac jellemzői a válságot megelőzően

A hazai munkaerő piaci mutatók az elmúlt években egyre javuló tendenciát mutattak, a gazdasági aktivitás és a foglalkoztatottság 2011 óta nőtt³. A foglalkoztatottak száma – folyamatos növekedést mutatva – 2019 utolsó negyedévében 4 millió 520 ezer fő volt, a 15-64 éves népesség foglalkoztatási rátája ezzel elérte a 70 százalékot⁴, ami 15 százalékpontos emelkedést jelent 10 év alatt. 2019-ben a költségvetési szférában csökkent a létszám (a közfoglalkoztatásban résztvevők száma 96 ezer főre csökkent⁵), a hazai elsődleges munkaerőpiacon viszont többen dolgoztak. Külföldön 116 ezren dolgoztak, ez 11 ezer fővel haladta meg az előző évi értéket. A javuló foglalkoztatottsággal párhuzamosan a munkanélküliek száma is folyamatosan csökkent, 2019-ben 160 ezer főre, a munkanélküliségi ráta 3,4 százalékra mérséklődött. A munkanélküliek negyede a 15-24 éves korosztályból került ki. A munkanélküliségi ráta évek óta markáns területi eltéréseket mutat, legmagasabb Észak-Alföldön, legalacsonyabb Nyugat- és Közép-Dunántúlon.

A bruttó és a nettó átlagkeresetek az elmúlt tíz évben nominálisan évről évre emelkedtek, 2013-tól ez igaz volt a reálkeresetekre is⁶. Az emelkedéshez több tényező is hozzájárulhatott, mint pl. a munkaerőkereslet-többlet, a bérkövetelési akciók, a nem rendszeres kereseti elemek növekedése, célzott kormányzati intézkedések (pl.: a minimálbér és a garantált bérminimum emelése, a kormánytisztviselők bérreformja, egyszeri juttatások), 2017 után a közfoglalkoztatottak létszámának csökkenése.

Az elmúlt években megfigyelhető volt az atipikus foglalkoztatási formák térnyerése, a munkatevékenység munkajog hatályán kívül való ellátása (pl. vállalkozási szerződés, pl. KATÁSOK). Emellett a munkajogon kívüli jogviszonyok (szürkén, feketén foglalkoztatottak) – bár csökkenő mértékben, de – magas számban vannak jelen⁷, ebben a körben jelentős az egyén kiszolgáltatottsága.

A járványhelyzet rövid távú hatásai, várakozások, munkaadói intézkedések

A vírus megjelenése, illetve az annak kapcsán meghozott intézkedések globális szintű kínálati és keresleti sokkot eredményeztek az 1. ábra által bemutatott hatásmechanizmuson keresztül. A jelenlegi válságot – a korábbi válságoktól eltérően – egy külső tényező, a járvány (járványhelyzet) okozta. Kezdetben a járvány kínálati sokkot, a termelés leállítását okozta a beszállítói láncok szétszakadásával és a munkahelyek járványügyi okokból történő leállításával. A termelési láncok így megszakadtak, a járvány, illetve az ennek terjedését akadályozó intézkedések miatt a kínálat, majd a kereslet is több ágazatban (leginkább a turizmusban, vendéglátásban, szórakoztatóiparban) összeomlott rövid idő alatt. A fogyasztás visszaesése több szektorban is elnyúló keresleti krízist eredményezett. Ezzel párhuzamosan egyes termékek és szolgáltatások iránt ugrásszerűen megnőtt a kereslet⁸ (pl. tartós élelmiszerek, háztartási szerek, elektronikai termékek, fitness eszközök, barkástermékek, illetve házhozzállítás).

³ Ennek okairól részletesen lásd pl. Dr. Kádár Kriszta (szerk.): Elemzés az aktivitási ráta alakulásáról, ÁSZ, 2018

⁴ KSH munkaerőpiaci statisztikái, Munkaerőpiaci folyamatok, 2019. I-IV. negyedév alapján.

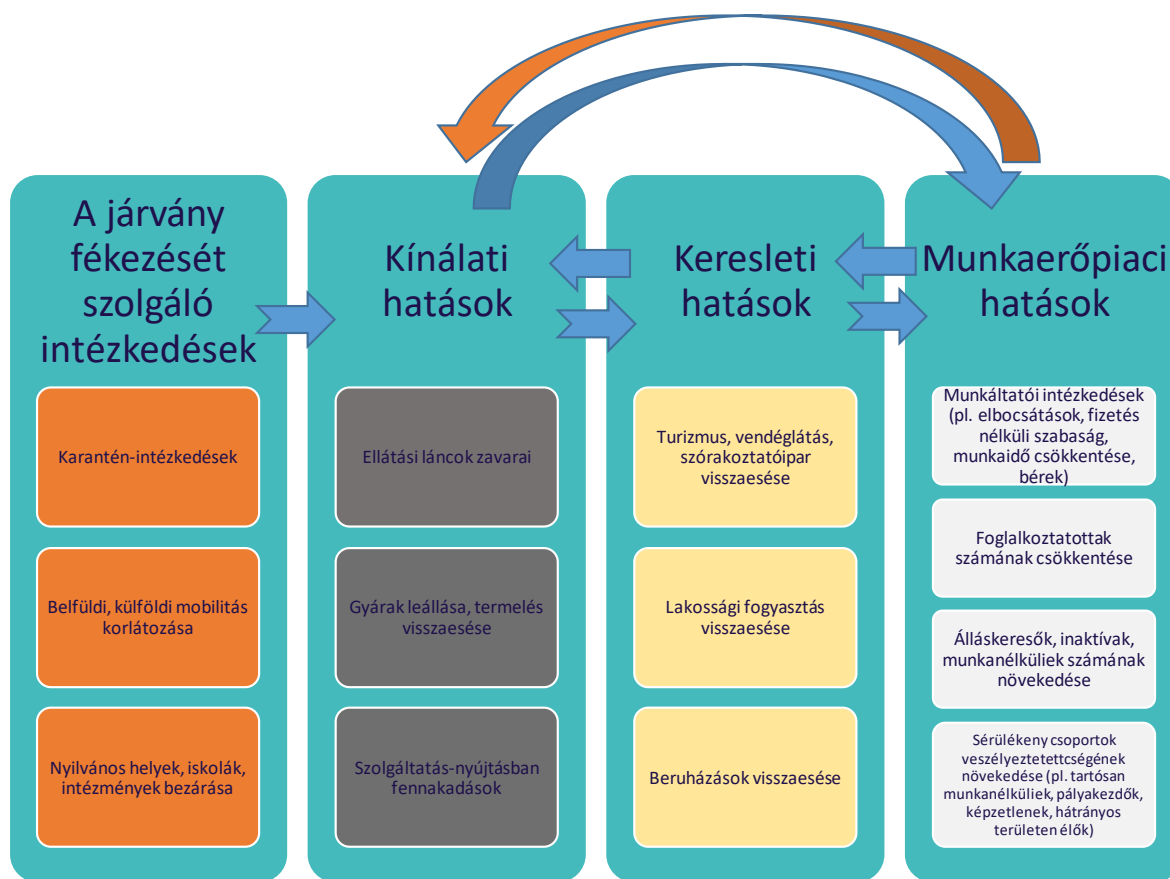
⁵ A legmagasabb érték 2016 júniusában volt, ekkor 218,6 ezren dolgoztak a közfoglalkoztatásban.

⁶ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli042.html

⁷ Az Európai Bizottság által a feketemunka jelenségéről készített, 2020 márciusában publikált felmérés szerint Magyarországon 4 százalék azok aránya, akik be nem jelentett fizetett tevékenységet végeztek az elmúlt 12 hónapban, ez 170 ezer főnek felel meg. (A COVID-19 járvány közpénzügyi hatásainak értékelése, 2020. június, Állami Számvevőszék)

⁸ Lásd pl. <https://gkidigital.hu/2020/09/02/koronavirus-e-kereskedelem-oki-2020/>

1. ábra A koronavírus járvány gazdasági és munkaerő piaci hatásmechanizmusa

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2020. május) felhasználásával saját szerkesztés

A koronavírus-járvány jelentősen rontotta a gazdasági várakozásokat, újrírta a következő évek makrogazdasági előrejelzéseit⁹. Áprilisban jelentős mértékben zuhant a GKI konjunktúraindexe¹⁰, ezen belül az üzleti bizalmi index mintegy 25, a fogyasztói közel 40 ponttal esett. Az üzleti szférán belül minden ágazat várakozásai drasztikusan romlottak, leginkább a szolgáltatásoké, legkevésbé az ipariak. A termelés-csökkenésre számító vállalatok aránya egy hónap alatt jelentősen, több mint háromszorosára ugrott. A foglalkoztatási hajlandóság – amely az elmúlt több mint hat évben pozitív volt, vagyis a létszámbővítést tervező cégek aránya meghaladta a csökkentésben gondolkodókat – bőven a negatív tartományba került, legnagyobb mértékben az iparban. A fogyasztói bizalmi indexe összetevőit vizsgálva pedig az volt látható, hogy az emberek a várható munkanélküliség tekintetében voltak leginkább borúlátók.

Egy áprilisi felmérés¹¹ szerint már a vállalkozások 58 százaléka jelentősen negatívnak érezte a járvány hatását a cégek üzletmenetére, további 36 százalékuk is érzékelte (kedvezőtlen) hatását. Áprilisra tehát a járvány teljesen átszötte a magyar gazdaság szervezeti rendszerét, összes ágazatát; a turizmus, a szórakoztatás és szabadidős tevékenység esetében lényegében minden céget jelentősen érintett. Néhány területen átlag alatti volt kezdetben az érintettség (az iparon belül a vegyipar és az ipari javítás, a kereskedelemben az építőanyagok forgalmazása, illetve a szolgáltató szférában a jogi, számviteli és adminisztratív szolgáltatás, valamint az építészeti, műszaki tevékenység).

A koronavírus-járvány okozta keresletcsökkenés és kínálati akadályok számos formában kényszerítették gyors alkalmazkodásra a piaci szektor szereplőit. Tekintettel azonban arra, hogy a vállalatok jelentős része –

⁹ Erről részletesebben lásd az ÁSZ júniusi elemzését: A COVID-19 járvány közpénzügyi hatásainak értékelése

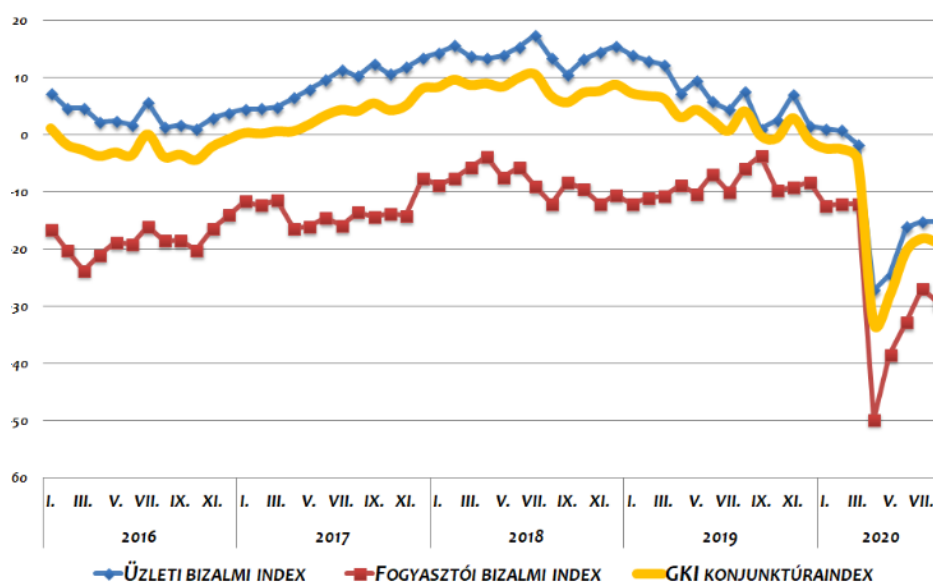
¹⁰ <https://www.gki.hu/wp-content/uploads/2020/04/GKI-fogyaszt%C3%B3i-bizalmi-index-200409.pdf>

¹¹ GKI Gazdaságkutató Zrt. felmérése, <https://www.gki.hu/wp-content/uploads/2020/04/GKI-A-i%C3%A1rv%C3%A1ny-foglalkoztat%C3%A1si-hat%C3%A1sai-20200420.pdf>

összhangban a nemzetközi tapasztalatokkal – csupán átmeneti visszaesésre, illetve a gazdaság gyors újraindulására számított, a munkaadók jellemzően átmeneti intézkedéseket hoztak a munkavállalók tekintetében. A – nem reprezentatív – GKI-felmérés alapján áprilisban a cégek több mint harmada készült kényszerszabadsággal, hetedik elbocsátásokra. A vállalatok elsősorban (átmeneti) leépítéssel, fizetés nélküli szabadsággal, a munkaidő csökkentésével, kényszerszabadsággal vagy a bérek újratárgyalásával reagáltak a hirtelen bevételkiesésre, így próbálva átvészelné a válságos időszakot.

A járványügyi helyzet javulásával, a korlátozó intézkedések enyhítésével a gazdaság fokozatosan újraindult. A vállalkozások és a fogyasztók erősen negatív várakozásai – a helyzet javulásával párhuzamosan – a kezdeti időszakot követően idővel mérséklődtek, mivel alapvetően a beköszöntő krízishelyzetet átmenetinek várták, és ennek megfelelően kezelték és ez a munkaerő piaci folyamatokat is befolyásolta. Júniusra mind az üzleti, mind a fogyasztói bizalmi index jelentősen megemelkedett; a foglalkoztatási hajlandóság javult, a lakosság munkanélküliségtől való félelme kis mértékben enyhült. Augusztusra a GKI konjunktúraindexének áprilisi, a járvány okozta pánik miatt bekövetkezett csökkenésének csak a felét sikerült ledolgozniuk a hazai gazdasági szereplőknek¹². Az üzleti szféra foglalkoztatási hajlandósága augusztusban júniusi szintjére csökkent, összességében ismét kissé több lett a létszám csökkentését, mint növelését tervező cég, a legrosszabb a helyzet az iparban, a legjobb a kereskedelmi és szolgáltató ágazatban. A konjunktúraindex alakulását szemlélteti az alábbi ábra.

2. ábra A GKI konjunktúraindex és összetevői (2016-2020)

Forrás: https://www.gki.hu/wp-content/uploads/2020/08/GKI_konj_2008.pdf

Az MNB mikro- kis- és középvállalati szektor szereplői körében végzett – nem reprezentatív – felmérése¹³ alapján a márciusi 2 százalékról júniusra 21 százalékra emelkedett a létszám növelését tervezők aránya, míg a leépítést tervezőké a márciusi 30 százalékról 5 százalékra csökkent. A felmérésben részt vevők 70 százaléka nem tervezte a következő negyedévben a foglalkoztatottak számának csökkentését. Márciusban a vállalatok mintegy fele vezetett be távmunkát, részmunkaidős foglalkoztatást, 43 százalékuk szabadságok kiadásával is törekedtek a létszám megtartására.

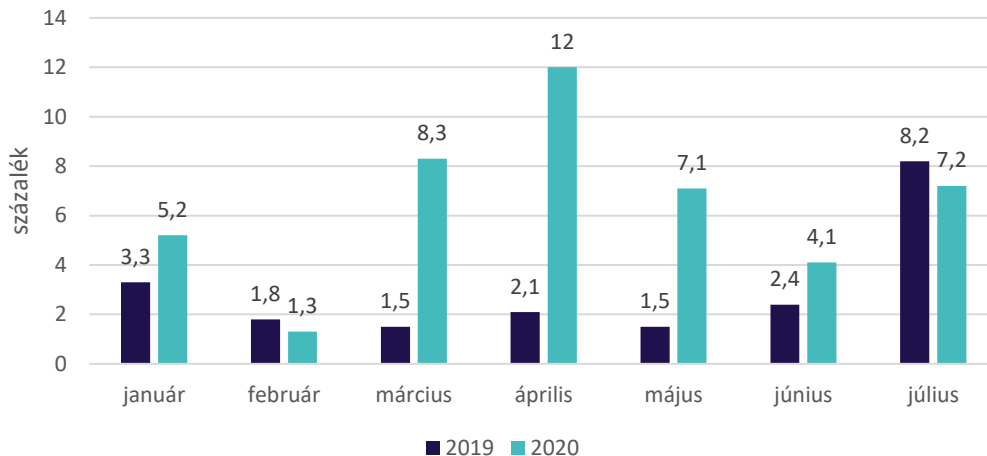
¹² https://www.gki.hu/wp-content/uploads/2020/08/GKI_konj_2008.pdf

A GKI Gazdaságkutató Zrt. – az EU módszertanának megfelelően – konjunktúra-indexének kiszámításakor az üzleti szférán belül az ipar, a kereskedelem az építőipar és a szolgáltató szektor, illetve a lakosság várakozásait veszi figyelembe. A GKI konjunktúraindex a lakossági bizalmi index és az üzleti bizalmi index súlyozott átlaga.

¹³ <https://www.mnb.hu/letoltes/fekete-adam-nyitrai-tamas-a-kilabalas-jelei-a-koronavirus-valsag-hatasa-a-jegybank-vallalati-felmereseinek-tukreben.pdf>

Mindezt megerősíti, hogy a foglalkoztatottak csoportján belül a *nem dolgozó* foglalkoztatottak aránya márciusban, áprilisban, májusban és júniusban is meghaladta az ilyenkor szokásos értéket, majd az áprilisi kiugráshoz képest – a járványhelyzet javulásának és a korlátozások enyhítésének következtében – jelentősen csökkent (lásd 3. ábra).

3. ábra A referencia héten nem dolgozó foglalkoztatottak arányának havi alakulása, 2019. és 2020. január-július (százalék)

Forrás: KSH heti monitor, 2020. augusztus 19., https://www.ksh.hu/heti-monitor/index.html?utm_source=kshhu&utm_medium=banner&utm_campaign=home

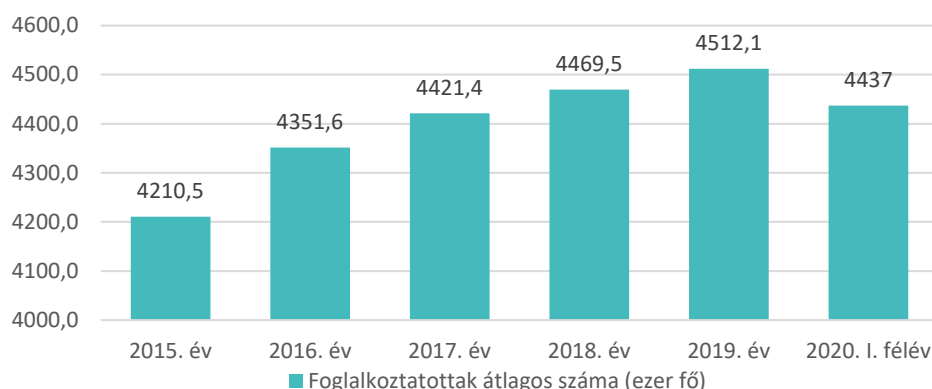
A gazdasági visszaesés egyik legfontosabb következménye a munkaerő-kereslet csökkenése volt, különösen a leginkább sújtott szolgáltatási ágazatokban. A továbbiakban azt vizsgáljuk, hogy a munkaerő felmérésből és a munkaügyi nyilvántartásokból származó adatok alapján pontosan hogyan és milyen mértékben érintette mindez a foglalkoztatást.

Foglalkoztatottak, inaktívak, munkanélküliek, regisztrált álláskeresők számának alakulása, csoportok közötti mozgások

A foglalkoztatottság alakulása

A KSH foglalkoztatottsági adatai azt mutatják, hogy a koronavírus-járvány és az annak megfékezése érdekében hozott intézkedések következtében a foglalkoztatottak átlagos számának trendszerű növekedése megtört; a 2019. évhez képest a 2020. I. félévben a foglalkoztatottak átlagos száma 75 ezer fővel (1,66 százalékkal) csökkent (4. ábra).

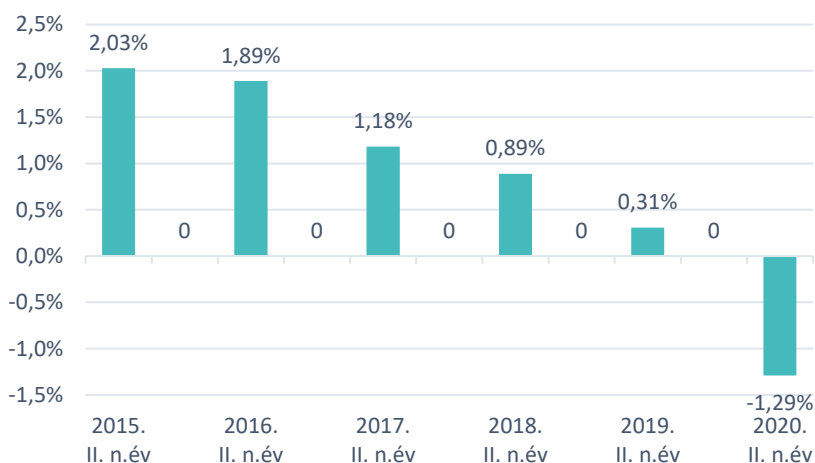
4. ábra Foglalkoztatottak átlagos száma 2015 - 2020. I. félév (ezer fő)

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf006b.html,
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf027e.html és KSH heti monitor, 2020.0829. alapján ÁSZ szerkesztés

A *negyedéves* változásokat vizsgálva látható (5. ábra), hogy az elmúlt években a foglalkoztatottak száma az I. negyedévről a II. negyedévre nőtt, vagyis jellemzően többen dolgoztak a II. negyedévben, mint az elsőben. 2020-ban ez a növekedés nem következett be; az I. negyedéves adatokhoz képest a II. negyedévben a foglalkoztatottak száma 1,29 százalékkal csökkent.

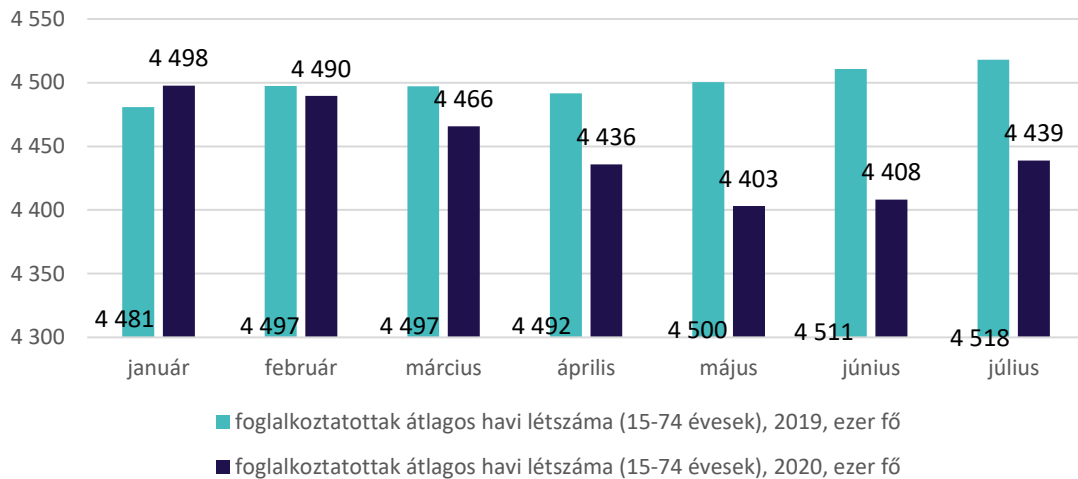
5. ábra Foglalkoztatottak számának változása I. negyedévről a II. negyedévre, 2015-2020. (százalék)

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf005a.html;
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/qyor/fog/foq2006.html> alapján ÁSZ számítás és szerkesztés

A folyamat alakulását részletesebben mutatja a *havi* adatok alakulása (6. ábra). Az alábbi ábra adatai azt jelzik, hogy év elejétől kezdődően májusig csökkent a foglalkoztatottak (havi átlagos) létszáma, majd növekedést mutatott. A 2019. évi állapothoz képest a foglalkoztatottak létszámában márciustól egyre nagyobb elmaradás volt tapasztalható, amely júliusra jelentősen mérséklődött. 2019-ben júniusról júliusra összesen mintegy 7 ezer fővel, 2020-ban viszont több mint 30 ezer fővel emelkedett a foglalkoztatottak száma. Ez arra utal, hogy a júliusi növekedés döntő részben nem a szezonális hatásoknak köszönhető, hanem annak, hogy a foglalkoztatás a gazdaság egyes területein ismét emelkedni kezdett.

6. ábra Foglalkoztatottak átlagos havi létszáma 15-74 évesek körében, 2019-2020. január-július (ezer fő)

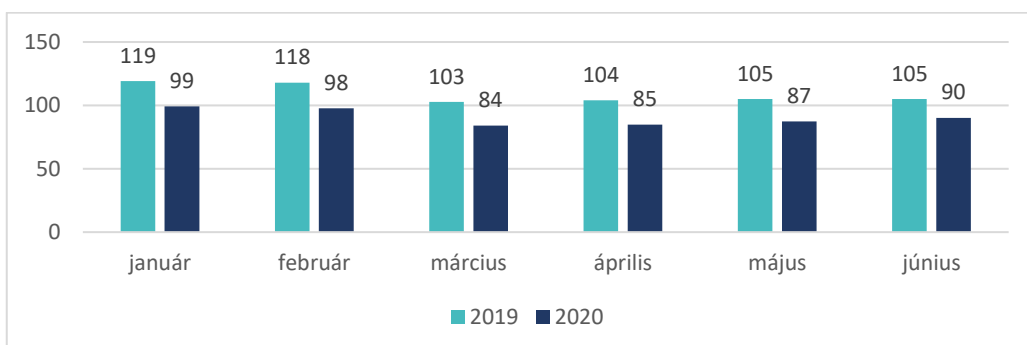
Megjegyzés: Az ún. ILO-foglalkoztatottak átlagos létszáma az elmúlt 3 hónap során.

Forrás: KSH Gyorstájékoztatók, 2019. december-2020. július, <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/home>

A 2019. és a 2020. évi foglalkoztatottak I.-VI. havi létszámában fennálló különbség mintegy fele a közfoglalkoztatottak és a külföldön dolgozók létszámának csökkenéséből fakad. Ahogyan a 7-8. ábra is mutatja, a foglalkoztatottakon belül mind a közfoglalkoztatottak, mind pedig a külföldi telephelyen dolgozók létszámában elmaradás látható a tavalyi értékekhez képest. A közfoglalkoztatottak esetében májustól, a külföldön dolgozóknál júniustól enyhe növekedést mutatnak az adatok, amiben a közfoglalkoztatás feltételeinek enyhítése, illetve a gazdaság újraindulása, a határok megnyitása egyaránt szerepet játszott.

A közfoglalkoztatás szabályozásában fontos módosítást hozott a 1240/2020. (V. 15.) Korm. határozat, majd a jelenleg is hatályos, az egyes munkaerő piaci intézkedésekről szóló 1344/2020. (VI. 24.) Korm. határozat, amelyek alapján a koronavírus miatti veszélyhelyzet alatt a közfoglalkoztatási programban azok is részt vehetnek, akik képesek önállóan elhelyezkedni a munkaerőpiacon, valamint a szakképzettséggel rendelkezőkre vonatkozó korlátozások is megszűntek. A módosítás lehetőséget nyújt arra, hogy a járvány miatt munkájukat elveszítők szélesebb köre vegyen részt a közfoglalkoztatásban. Mindez összhangban áll a kormányzat azon törekvésével, mely szerint aki a három hónapos álláskeresési járadék lejártát követően a munkaerőpiacon nem talál munkát, annak az állam biztosítja azt¹⁴. Ugyanakkor az adatok a közfoglalkoztatásban részt vevők létszámában csak kismértékű emelkedést jeleznek júniusig.

7. ábra Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos száma, 2019-2020., I. félév (ezer fő)

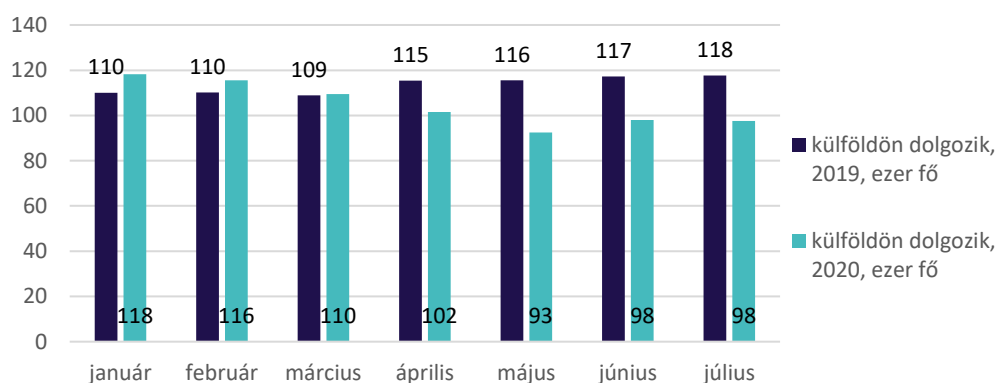

Forrás: Közszolgáltatási Portál, <https://kozfozlalkoztatatas.kormany.hu/havi-tajekoztatatas-a-kozfozlalkoztatatasrol>
 Megjegyzés: A KSH adatai alapján júniusban 81 ezer, júliusban 85 ezer fő tekintette magát közfoglalkoztatottnak.

¹⁴ <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200516/itt-a-kormany-dontese-nagy-valtozas-jon-a-kozmunkaban-432224#>

A határok lezárásával a külföldi telephelyen dolgozók jelentős része visszatért Magyarországra, az ingázás számottevően mérséklődött. A külföldön dolgozók száma februártól májusig folyamatosan csökkent, különösen a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, szállítás, raktározás és az építőipar ágazatokban¹⁵. Emiatt a korábban megfigyelt, növekvő tendencia a külföldön dolgozók létszámában nem érvényesült ebben az időszakban (8. ábra). Májustól lassú emelkedés figyelhető meg, ugyanakkor 2020 júliusában még mintegy 20 ezer fővel kevesebben dolgoztak külföldön, mint 2019 júliusában. Május–júliusban is megfigyelhetők voltak ágazati sajátosságok; míg a vendéglátás területén nőtt a külföldi telephelyen dolgozók száma, a szállítás, raktározás és az egészségügyi, szociális ellátás területén csökkent¹⁶.

8. ábra Külföldi telephelyen dolgozók átlagos havi létszáma a 15-74 évesek körében, 2019-2020. január-július (ezer fő)

Forrás: KSH Gyorstájékoztatók, 2019. december-2020. július, <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/home>

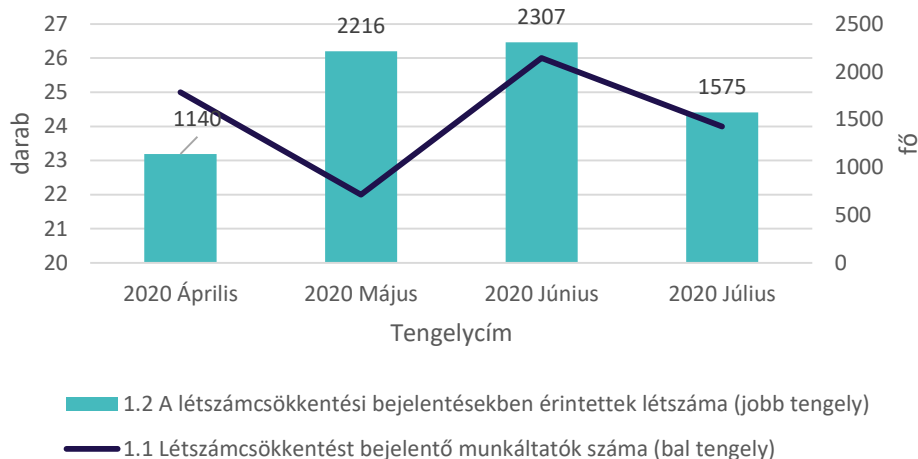
A csoportos létszámleépítésekben érintettek száma júniusban tetőzött. 2020 áprilisától július végéig összesen csaknem száz munkáltató jelentett be csoportos létszámcsökkentést, amelyben több mint 7000 munkavállaló volt érintett (9. ábra). A leépítések kezdetben elsősorban a szállodai szolgáltatás, az éttermi, mozgó és egyéb vendéglátás, a személyszállítás, valamint a villamos berendezések, készülékek gyártását, fémmegmunkálás ágazatokat érintették, később a számviteli, könyvvizsgálói, adószakértői tevékenységet is, főként Budapesten, valamint Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén, Zala, Jász-Nagykun-Szolnok és Hajdú-Bihar megyében¹⁷.

¹⁵ KSH Heti monitor, 2020. május 27.

¹⁶ KSH Heti monitor, 2020. augusztus 29.

¹⁷ NFSZ havi gyorstájékoztatói alapján.

9. ábra Csoportos létszámcsökkentésre vonatkozó adatok

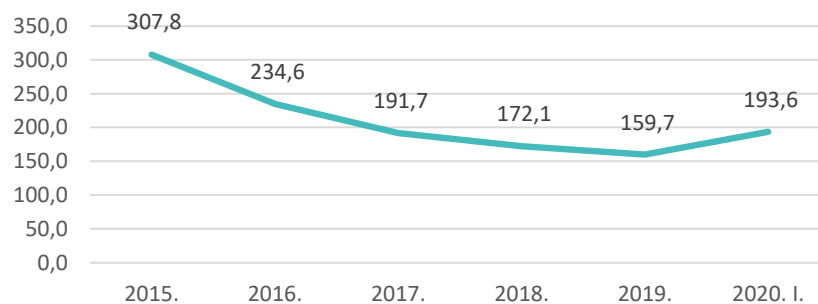
Forrás: ITM adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

A csoportos létszámleépítésben érintettek száma a későbbiekben növekedhet, amennyiben a már realizált veszteségek miatt vagy a járványhelyzet súlyosbodása esetén újabb vállalkozások kényszerülnek elbocsátásokra, illetve ha egy elhúzódó válságot már nem tudnak átvészelni.

Munkanélküliség alakulása

A fentiekben leírt tendenciák a munkanélküliségi adatokban is tükröződnek. A munkanélküliek számának elmúlt években tapasztalt, a 10. ábra által mutatott, trendszerű csökkenését törte meg a koronavírus járvány.

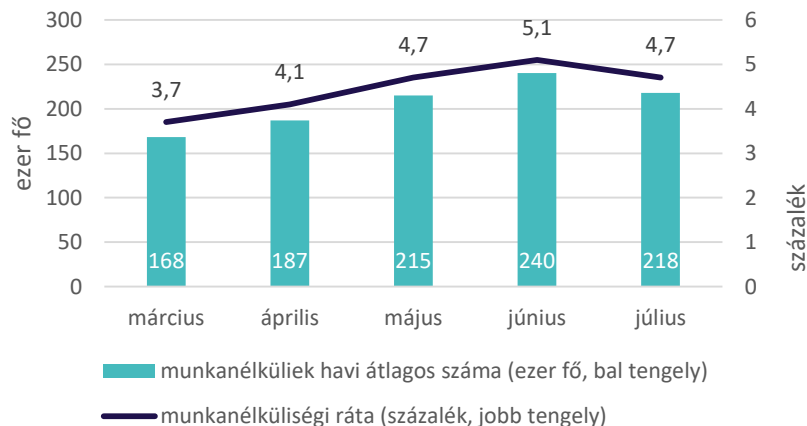
10. ábra A munkanélküliek számának átlaga, 2015-2020. I. félév (ezer fő)

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf001.html# alapján saját szerkesztés

2020 júliusában a munkanélküliek száma 218 ezer fő volt, a munkanélküliségi ráta az év eleji 3,7 százalékról júniusra 5,1 százalékra emelkedett, majd lecsökkent 4,7 százalékra (11. ábra). Bár a munkanélküliek száma 52 ezer fővel magasabb volt, mint egy évvel korábban, a júniusi mélypontot követően enyhe javulás volt tapasztalható.

11. ábra A munkanélküliek havi átlagos létszáma és a havi munkanélküliségi ráta 2020. március-július (ezer fő, százalék)

Forrás: KSH havi gyorsjelentések

A munkanélküliek száma mellett célszerű az inaktívok számának alakulását is figyelemmel kísérni tekintettel arra, hogy a KSH munkanélküliségi adatai – módszertani okok miatt – nem tartalmazzák teljes körűen a munka nélkül álló személyeket. A statisztikai hivatal a nemzetközi módszertannak megfelelően a hirtelen munka nélkül maradókat az „inaktív” kategóriába sorolta, mivel ők nem teljesítették a – statisztikai értelemben vett – munkanélküliség feltételeit (nem kerestek aktívan munkát már 4 hete, nem tudtak volna 2 héten belül munkába állni)¹⁸. Az inaktívok közé kerülhettek például a kisvállalkozásokat felfüggesztők, vagy azok a munka nélkül maradt személyek, akik a korlátozások megszűnésére vártak. A kezdeti megugrást követően az inaktívok száma júniusra jelentősen, 84 ezer fővel csökkent májushoz képest, a korábban munkahelyüket elvesztett személyek nagy része ugyanis aktívan kezdett munkát keresni. Közülük 58 ezren el is kezdtek dolgozni, növelve a foglalkoztatottság szintjét. Az állásukat tartósabban elvesztők pedig visszaléptek a munkát keresők közé, így újra munkanélkülinek számítottak. Júniusban így a munkanélküliek száma az előző hónaphoz képest 25 ezerrel nőtt; a munkanélküliek létszáma 240 ezer fő, a munkanélküliségi ráta 5,1 százalék volt. A munkanélküliek száma ezzel négyéves csúcsra emelkedett, majd júliusra ismét csökkent.

A fentiek alapján látható, hogy a foglalkoztatottak, a munkanélküliek és az inaktívok csoportjai között állandó mozgás van. Ezért gyors munkaerő piaci változások esetében az adatokból levont következtetések megtétele során erre különös óvatossággal kell eljárni, illetve célszerű a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által nyilvántartott állás keresők számának havi alakulását és az újonnan regisztráltak számát is figyelni.

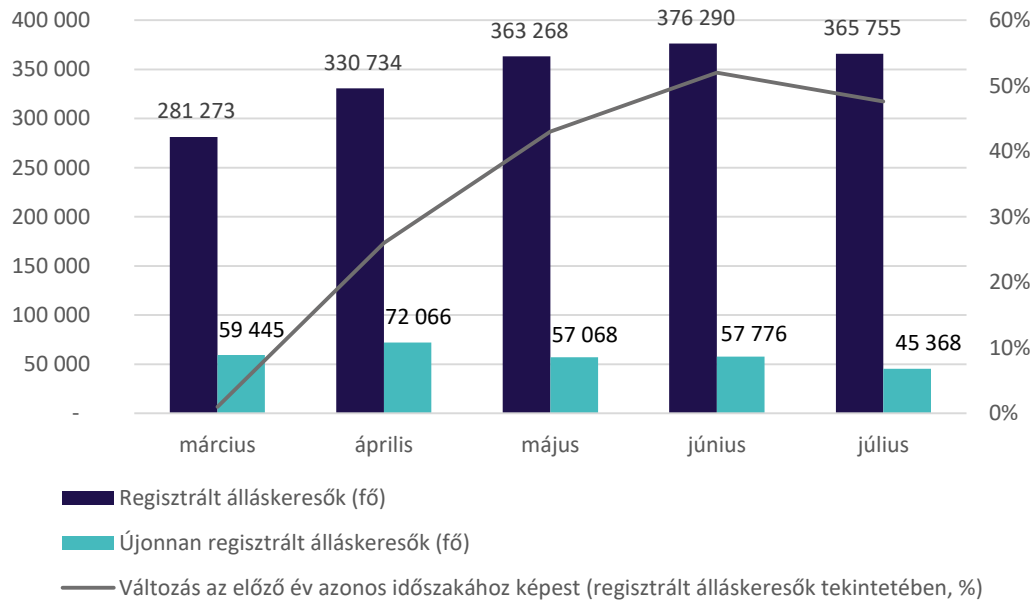
Regisztrált állás keresők számának változása

Az NFSZ adatai alapján a nyilvántartott állás keresők számának havi növekedése áprilisban volt a legnagyobb, 18 százalék (lásd 12. ábra). Március és június között minden hónapra igaz volt, hogy az előző év azonos időszakához képest magasabb volt az állás keresők száma. A regisztráltak száma június végén 376 ezer fővel tetőzött, amely 52 százalékkal magasabb a 2019. évi értéknél, a regisztrált állás keresők aránya

¹⁸ Egyes elemzések szerint (pl. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200724/micsoda-magyarorszag-maris-tul-van-a-valsagon-442398#>) ezért májusban akár 270 ezer munka nélkül álló is lehetett, ez 6 százalék

júniusban meghaladta a 8 százalékot. Júliusra a regisztrált álláskeresők száma az időszakban első alkalommal csökkent az előző hónaphoz képest, amely csökkenés részben a szezonális hatásnak tudható be.

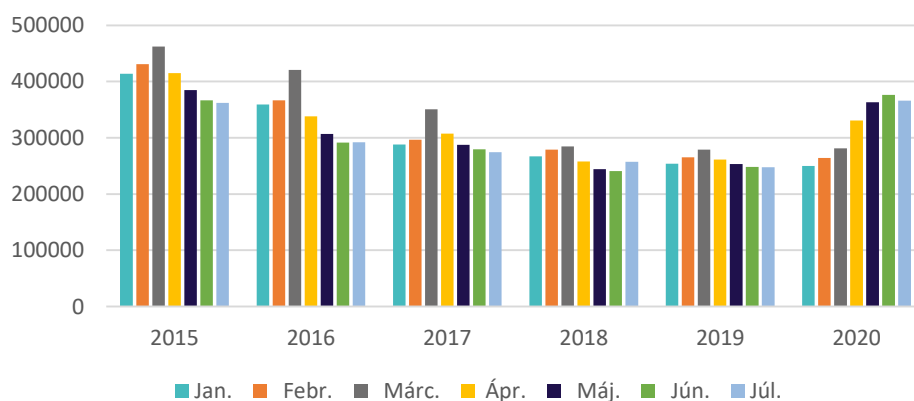
12. ábra Regisztrált álláskeresők és újonnan regisztráltak száma (fő, bal tengely), valamint a regisztrált álláskeresők számának változása 2019-hez viszonyítva (százalék, jobb tengely) 2020. március-július

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

A regisztrált álláskeresők számának alakulása határozottan különbözik az elmúlt években tapasztalható trendtől (13. ábra). Korábban a regisztráltak száma egy jól meghatározott mintázatot követett: januártól márciusig nőtt, majd – vélhetően a mezőgazdasági munkák megindulásával – nyárra lecsökkent. Ez a mintázat 2020-ra már nem volt igaz, a nyilvántartott álláskeresők száma folyamatos emelkedést mutatott a teljes félévben, és a tendencia csak júliusra tört meg.

13. ábra A nyilvántartott álláskeresők száma 2015-2020. év azonos időszakaiban (fő)

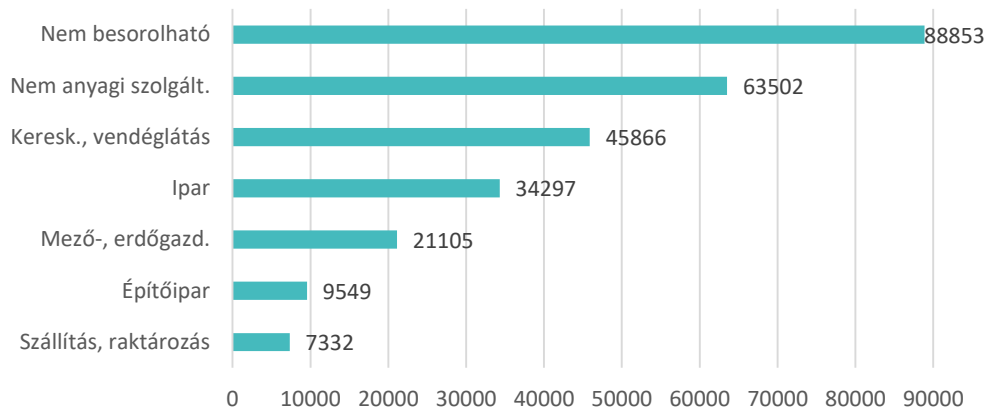
Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

Az NFSZ adatai szerint (12. ábra, újonnan regisztrált álláskeresők) március és július között több mint 291 ezer fő kérte regisztrációját az álláskereső adatbázisba (ebből 21 ezer fő pályakezdő, 270 ezer fő állás nélkül maradó). Megemlítendő, hogy még június-júliusban is csaknem 100 ezren kérték a nyilvántartásba

vételüket, amit magyarázhat részben az, hogy addig sokan még a felmondási idejüket töltötték vagy nem azonnal regisztráltak, illetve az elbocsátások az újrainyitást követően is folytatódhattak.

Az ágazati bontást tekintve (14. ábra), márciustól júliusig a nem anyagi szolgáltatás, az ipar, a kereskedelem vendéglátás és az ipar szektorokból érkezett a legtöbb álláskereső (amennyiben besorolható volt, hogy mely ágazatban dolgozott a regisztrációs kérelmet benyújtó személy).

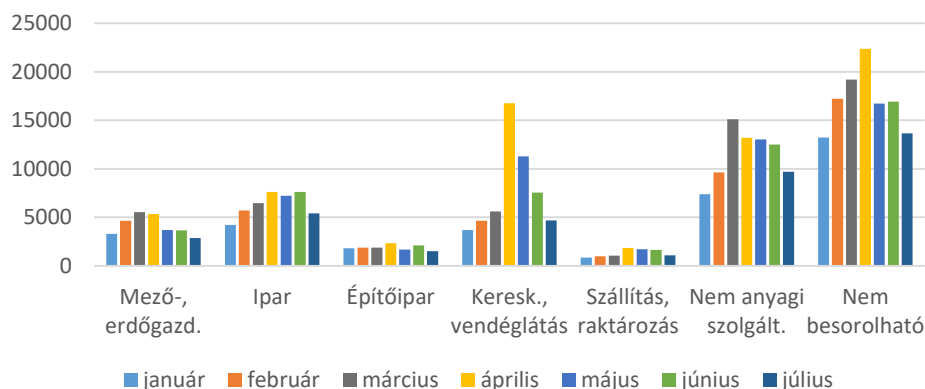
14. ábra Új álláskeresők (belépők) az egyes nemzetgazdasági ágakból, 2020. március-július (fő)

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

A havi változásokat tekintve (15. ábra) szembevetnő a kereskedelem-vendéglátásból érkező új álláskeresők számának áprilisi megugrása. Emellett a szolgáltató szektorban, valamint az iparban nőtt leginkább a belépők száma.

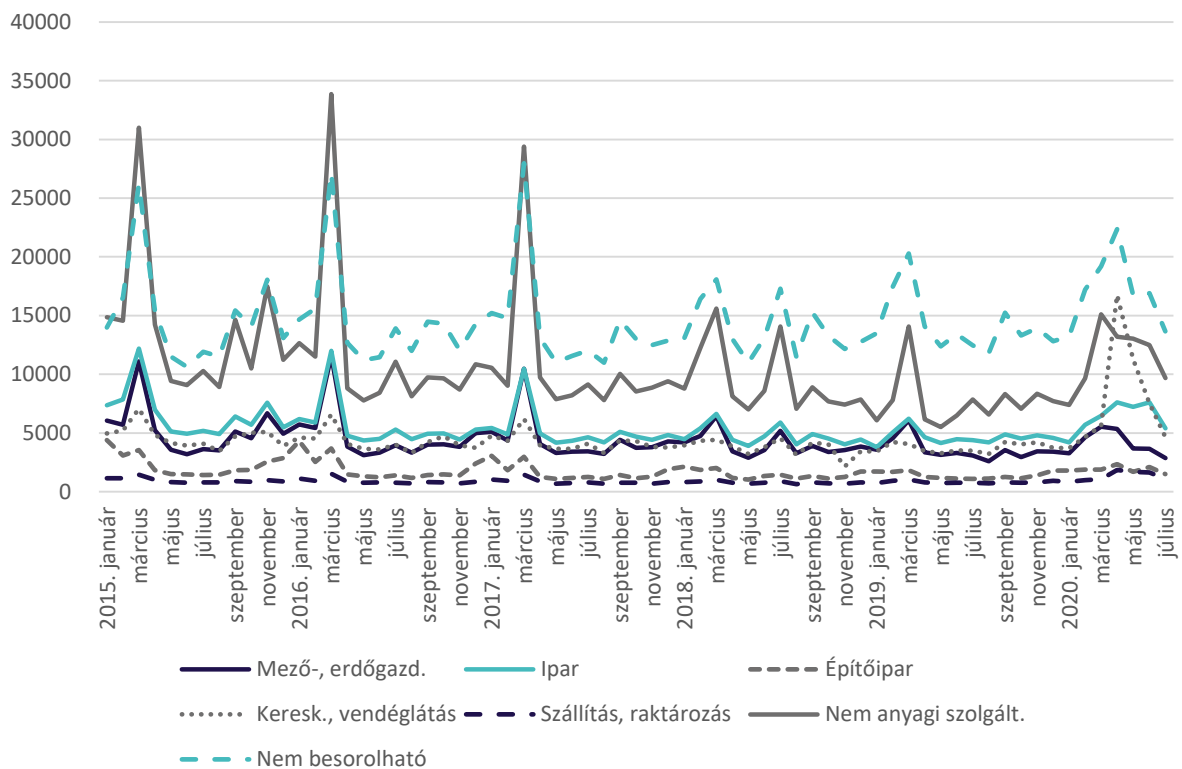
15. ábra Havi új álláskeresők száma nemzetgazdasági ág szerinti bontásban, 2020. január-július (fő)

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

Az álláskeresők közé belépők 2020. évi szektorális adatait összevetettük az elmúlt öt év vonatkozó havi adataival annak érdekében, hogy láthatóvá tegyük az ideai folyamatok jellegzetességeit (16. ábra). Az újonnan regisztrált álláskeresők száma minden év márciusában megugrott, majd visszaállt az adott ágazatra jellemző érték köré. Az új álláskeresők számának ideai, tavaszi megugrása azonban a kereskedelem és vendéglátás, a nem anyagi szolgáltatások, valamint az ipar tekintetében eltér a mintázattól. A kereskedelem, vendéglátás esetében a belépők száma jelentősen magasabb volt a korábbi években megszokotthoz képest, a nem anyagi szolgáltatások és az ipar ágazatokban pedig elsősorban az új álláskeresők havi számának visszaesése húzódott el. Megjegyzendő, hogy a nem anyagi ágazatból regisztráltak jellemzően a közfoglalkoztatottak köréből kerülnek ki.

16. ábra Újonnan regisztrált álláskeresők száma szektoronként, havonta, 2015. január -2020. július

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

A továbbiakban azt vizsgáltuk, hogy a fentiekben leírt, az egyes szektorokban látható eltérő mintázat (vagyis a kereskedelem-vendéglátásból érkezettek kiugró száma áprilisban és a belépők számának lassabb csökkenése az iparban és a nem anyagi jellegű szolgáltatásban) mennyiben tudható be valamilyen trendnek, a szezonális hatásnak, illetve mennyiben járulhatott hozzá a járványhelyzet az újonnan regisztráltak számának növekedéséhez ezekben az ágazatokban.

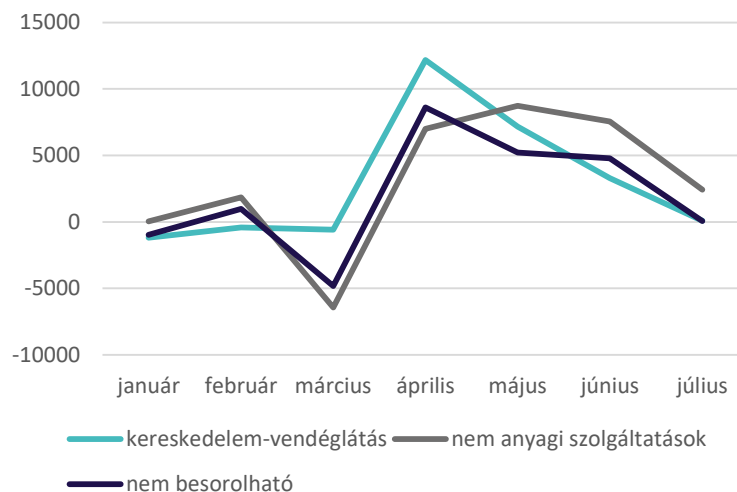
- Az adatok azt mutatják (17. ábra), hogy a *kereskedelem és vendéglátás* szektorból áprilistól júliusig, havonta többen regisztrálták magukat álláskeresőként, mint az elmúlt 5 év azonos hónapjaiban¹⁹, összességében 22600 fő állásvesztéséhez járulhatott hozzá a járványhelyzet.
- A *nem anyagi szolgáltatások* ágazatból érkező álláskeresők száma szintén áprilistól júliusig haladta meg a szokásos értékeket (17. ábra), összesen mintegy 26000 fővel többen léptek be az álláskeresők közé ebben az időszakban.
- Az *iparból* érkezettek száma áprilistól júliusig haladta meg a szokásos értékeket (18. ábra), összesen 12000 fővel többen léptek be az álláskeresők közé ebben az időszakban, ami részben a járványhelyzet hatásaként tudható be.
- Az *építőiparból* mindössze 4600-an többen regisztrálták magukat, ami a többi szektorhoz képest egy mérsékeltebb növekedést jelent. (Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az építőiparban dolgozók létszáma is alacsonyabb.)
- Megjegyzendő, hogy bár a *mezőgazdaságot* közvetlenül nem érintette a járvány, az idei évben áprilistól júniusig mintegy 5500 fővel többen regisztrálták magukat álláskeresőként, mint amennyi az elmúlt évek adatai alapján várható volt (18. ábra).
- A nemzetgazdasági ágba be nem sorolható területekről érkezők közül összesen több mint 18000 fő állásvesztését magyarázhatja részben a járványhelyzet (ezek között sokan új belépők is lehetnek).

¹⁹ Az eltérést a trendhatással korrigált, havi átlagértékekhez képest számítottuk.

A fentiekben bemutatottak alapján az elmúlt öt év adatai alapján várható értéknél mintegy 90 ezer fővel többen léptek be az álláskeresők közé a járványhelyzet kialakulása óta. Ez a növekmény részben a járványhelyzet hatásaival magyarázható.

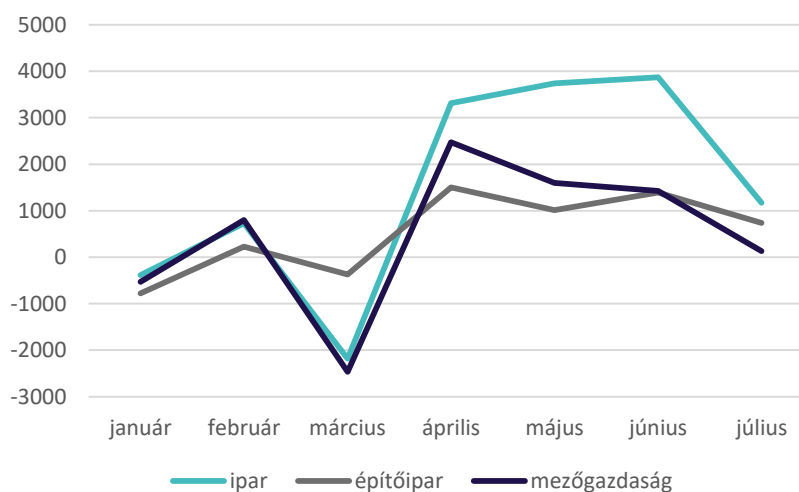
A 17. és a 18. ábra az új álláskeresők 2020. évi létszámának várt értékektől való eltéréseit mutatja, szektorok szerint.

17. ábra A kereskedelem és vendéglátás, a nem anyagi szolgáltatások és a nem besorolható szektorokból érkezett új álláskeresők számának eltérése a 2015-2019. évek adatai alapján várt értéktől, január-július (fő)

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

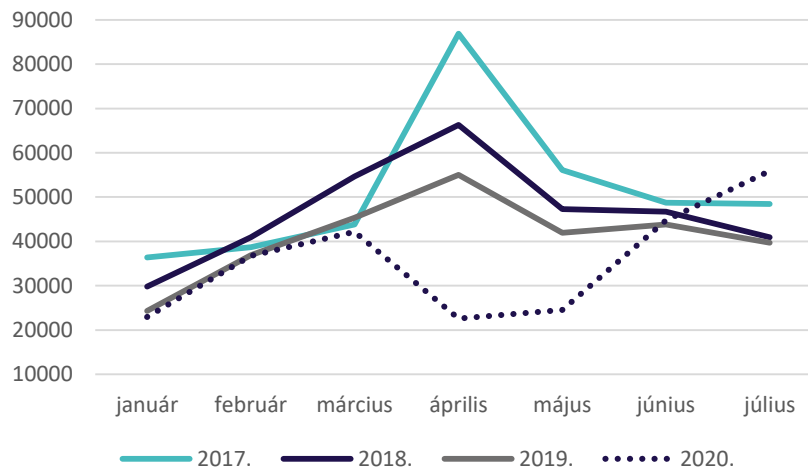
18. ábra Az iparból, az építőiparból és a mezőgazdaságból érkezett új álláskeresők 2020. évi számának eltérése a 2015-2019. évek adatai alapján várt értéktől, január-július (fő)

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

Az NFSZ nyilvántartásából kilépők száma 2020-ban – az azt megelőző évektől eltérően – áprilisban mintegy felére csökkent, majd növekedni kezdett, és júliusra meghaladta a korábbi évek létszámadatait (19. ábra).

19. ábra A regisztrált álláskeresők nyilvántartásából kilépők havi létszáma, január-július, 2017-2020. (ezer fő)

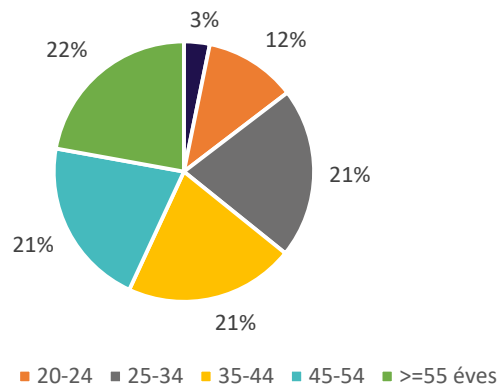
Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

Az álláskeresők számának alakulása életkor, végzettség és lakóhely szerint

A következőkben azt vizsgáljuk meg, hogy a munkaerő piaci válság mely csoportokat érintette leginkább. Ehhez az álláskeresők adatainak megoszlását elemezzük életkor, végzettség, lakóhely szerint.

A 20. ábra a regisztrált álláskeresők megoszlását mutatja korcsoportonkénti bontásban. A fiatalabb (20-24 éves) korosztály részaránya (12 százalék) az álláskeresők között jóval magasabb, mint a 20-24 éves korcsoportba tartozó, gazdaságilag aktívak aránya (6,1 százalék²⁰) az aktívak teljes sokaságán belül.

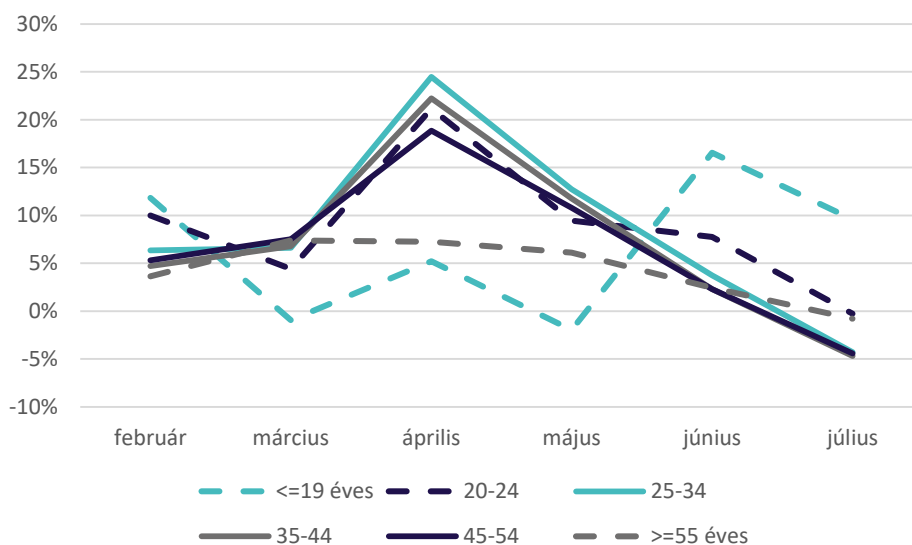
20. ábra Regisztrált álláskeresők korcsoportonkénti megoszlása, 2020. július (százalék)

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

A regisztrált álláskeresők számának korcsoportok szerinti havi változása (21. ábra) azt mutatja, hogy a 25 évesnél idősebbek korcsoportok esetén az áprilisi megugrást erőteljes csökkenés követte. A fiatalabb korosztályokban júniusra inkább stagnálás (20-24 évesek) vagy határozott emelkedés (19 év alattiak) látható, ami azonban elsősorban a közép-, illetve felsőoktatásból kikerülő, a munkaerőpiacra frissen bekerülő fiatalok számának növekedése miatt következett be. Júliusban azonban már minden korosztályra igaz volt, hogy az új belépők száma csökkent az előző hónaphoz képest.

²⁰ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/mpal2_01_02_30a.html

21. ábra Regisztrált álláskeresők számának havi változása korcsoportonként, százalék

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

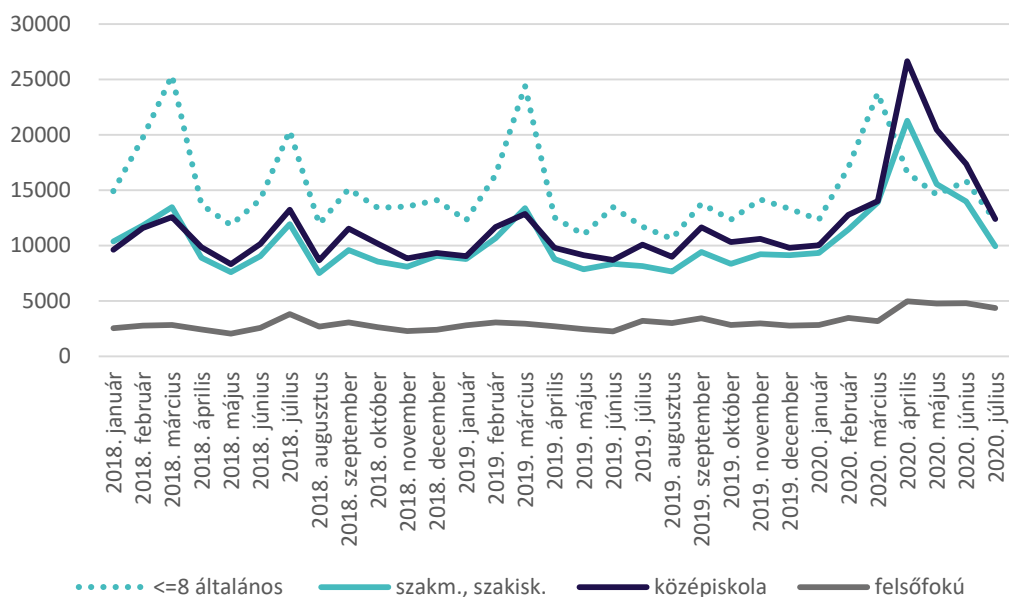
Július végén a 25 éven aluli korosztályba 53,5 ezer álláskereső tartozott (álláskeresők 15 százaléka). Júliusban a nyilvántartásban 28,3 ezer pályakezdő szerepelt, arányuk az összes álláskereső között 7,7 százalék volt.

A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a járványhelyzet gazdasági és társadalmi hatásai több szempontból is súlyosabbak a fiatalok esetében. Egyrészt a korábbi válságok tapasztalatai alapján várható, hogy a gazdasági válság hosszabb távon is negatívan befolyásolja a fiatalabb generációk munkavállalási lehetőségeit, a karrier utak alakulását²¹. Másrészt a járvány által leginkább sújtott ágazatokban, munkakörökben felülreprezentáltak a fiatalok. Harmadrészt a fiatalok körében gyakoribbak lehetnek a sérülékeny jogviszonyok (pl. alkalmi munkavállalói jogviszony, kölcsönzéses foglalkoztatás, fekete foglalkoztatás). Az ilyen jogviszonyokban dolgozóktól a munkaadók könnyebben válhatnak meg, szüneteltethetik a megbízásokat, csökkenthetik a munkaidőt.

A nemenkénti megoszlást tekintve az álláskeresők 48,1 százaléka férfi, 51,9 százaléka nő volt a júliusi zárónapon. A 2019. júliusi állapothoz képest a férfiak száma jobban nőtt (52 százalékkal), mint a nőké (44 százalékkal) a regisztrált álláskeresők között.

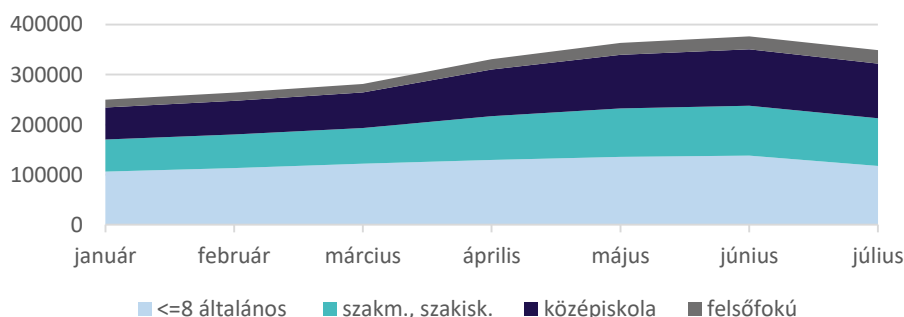
A munkavállalók végzettségét tekintve elmondható, hogy bár az állásukat elvesztők között a diplomások száma továbbra is számottevően kisebb, mint az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők száma (22. ábra), őket is érintette a munkahelyek megszűnése, idővel pedig az álláskeresők közé újonnan belépő diplomások száma nem csökkent jelentősen április és július között. A havi új álláskeresők adataiból is látszik, hogy az általános iskolai végzettségűek, a szakiskolát és a középiskolát végzettek körében jelentős volt a leépítés, valamint a legfeljebb 8 általánost végzettek esetében a közfoglalkoztatottság ciklikussága is szerepet játszhat az újonnan regisztráltak számának alakulásában. Különösen e két utóbbi csoport esetében szembetűnő az állásukat elvesztők számának megugrása, tekintettel arra, hogy ez a korábbi évek azonos időszakára nem volt jellemző. (A 2018-2020. évekre vonatkozóan a belépő nem pályakezdők számát iskolai végzettség szerint a melléklet tartalmazza.)

²¹ Az ENSZ munkaügyi szervezete, az ILO felmérése alapján.

22. ábra Havi új álláskeresők száma iskolai végzettség szerint (nem pályakezdők), 2018-2019. július (fő)

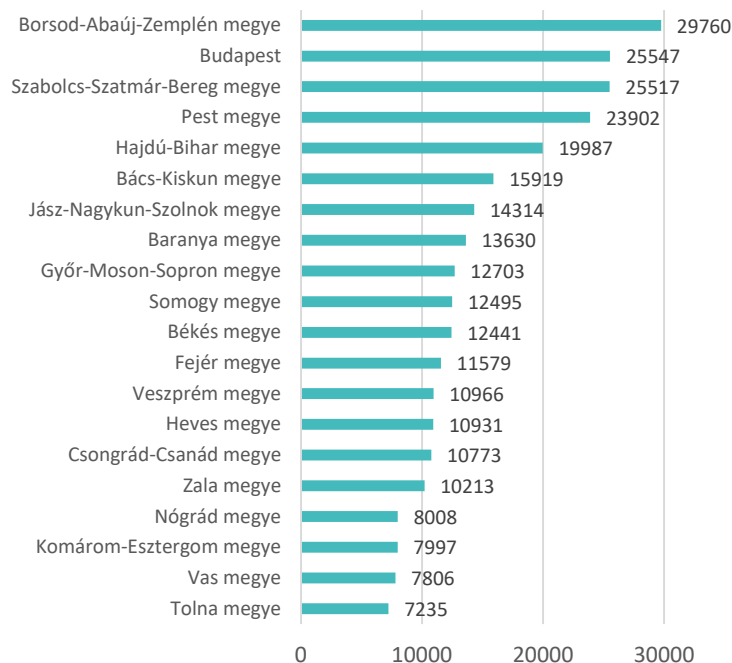
Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

A regisztrált álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlásának havi alakulását mutatja a 23. ábra. Márciusról júliusra a középfokú végzettségűek, valamint a diplomások aránya nőtt az összes álláskeresőn belül (11,5 illetve 15 százalékkal).

23. ábra Regisztrált álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint, 2020. március-július (fő)

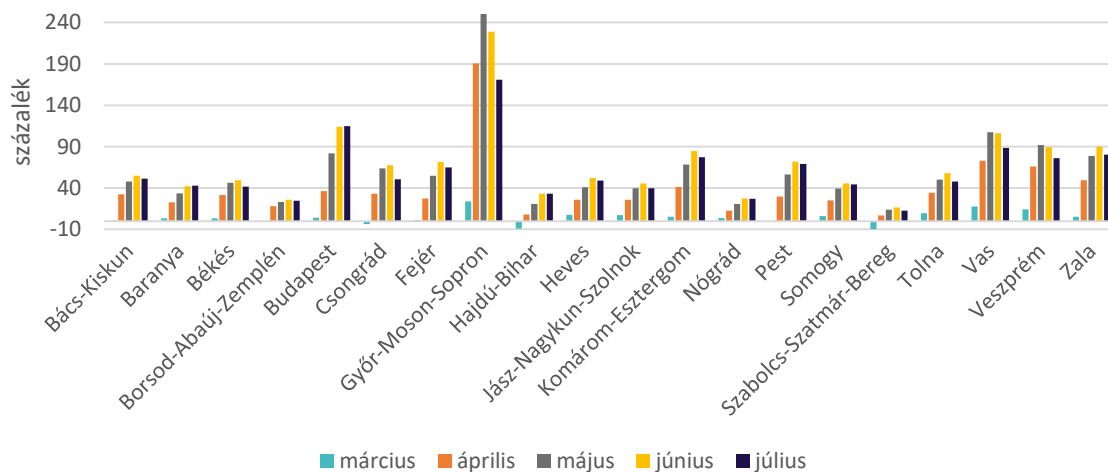
Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

A munka nélkül maradók legnagyobb számban Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (29760 fő), illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (25517 fő), valamint Budapesten (25547 fő) és Pest megyében (23902 fő) kérték regisztrációjukat a munkaügyi hivatalokban március és július között (24. ábra).

24. ábra Regisztrált álláskeresők nyilvántartásába belépők száma, 2020. március-július, ezer fő

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

2020. áprilistól júliusig minden hónapban, és minden megyében magasabb volt a regisztrált álláskeresők száma, mint 2019 azonos hónapjaiban (25. ábra). A legnagyobb változás Győr-Moson-Sopron megyében látható, ahol májusban a tavalyi létszámhoz képest a számadat 250 százalékkal nőtt.

25. ábra Regisztrált álláskeresők számának változása megyénként és havonta az előző év azonos időszakához képest, 2020. március-június (százalék)

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

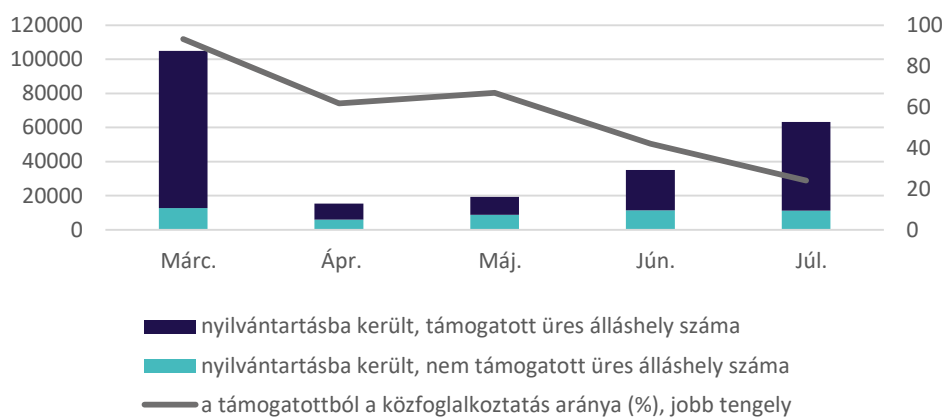
Üres álláshelyek száma

Az NFSZ nyilvántartásába több mint 230 ezer üres álláshely került be március és július között, ebből márciusban kiugróan sok, csaknem 105 ezer álláshely, melynek 93 százaléka a közfoglalkoztatáshoz tartozott (lásd 26. ábra). A júliusi álláshelyek közül az újonnan bejelentett támogatott álláshelyek száma 52 ezer volt,

melynek 24 százaléka a közfoglalkoztatáshoz tartozott. Az újonnan bejelentett, nem támogatott álláshelyek az összes álláshely 16 százalékát adják ki, ezek főképpen az egyszerű ipari, építőipari, a konyhai kisegítő, a mechanikai gép-összeszerelő, az intézményi takarító és kisegítő, az egyszerű szolgáltatási és szállítási foglalkozású, a tehergépkocsi-vezető, kamionsofőr, a bolti eladó, a szakács, a pultfeltöltő-árufeltöltő és a rakodómunkás foglalkozásokra irányulnak.

Az adatok arra mutatnak rá, hogy az üres álláshelyek számának növekedése főképpen a támogatott lehetőségek bővülésének köszönhető, ugyanakkor a nem támogatott álláshelyek számában egyelőre csak kismértékű növekedés látszik.

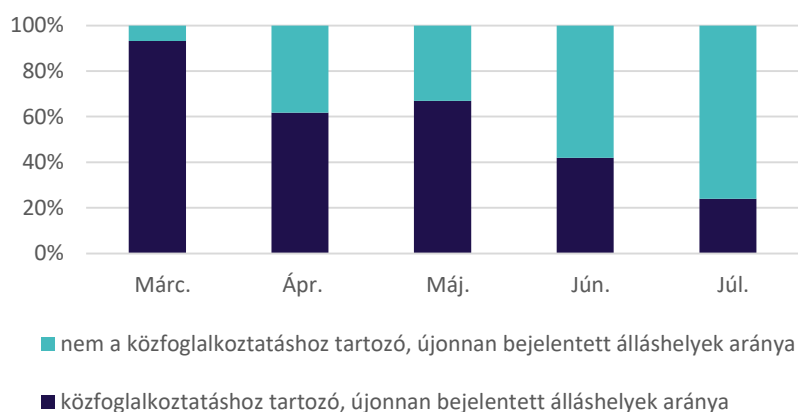
26. ábra NFSZ nyilvántartásába bekerülő támogatott és nem támogatott üres álláshelyek száma, 2020. január-július

Forrás: NFSZ havi gyorsjelentései alapján saját szerkesztés

A 27. ábra azt mutatja, hogy a támogatott üres álláshelyeken belül a közfoglalkoztatás jelentős, de csökkenő arányt képviselt márciustól. Májustól az egyéb, támogatott álláshelyek arányának növekedésében szerepet játszhattak az új támogatási konstrukciók.

27. ábra A támogatott üres álláshelyeken belül a közfoglalkoztatáshoz tartozó, illetve az egyéb álláshelyek aránya, 2020. március-július (százalék)

Forrás: NFSZ havi gyorsjelentései alapján saját szerkesztés

Átlagkeresetek alakulása

A koronavírus-járvány gazdasági következményei ellenére a hazai keresetek növekedése csak enyhe lassulást mutatott az elmúlt hónapokban; a KSH adatai azt mutatják, hogy az alkalmazásban maradó munkaerő átlagkeresete nem csökkent.

2020 április-májusban (a koronavírus által eddig leginkább sújtott időszakban) a teljes munkaidősekre vonatkozó bruttó átlagkereset²² a nemzetgazdaságban 8,6 százalékkal, májusban 9,4 százalékkal nőtt az előző év azonos időszakához képest²³, amely növekedés meghaladta az inflációt (a részmunkaidőseket is tartalmazó bérimdex 6,3 százalék volt). Az első negyedévhez képest ez 0,5 százalékpontos lassulást jelent, ami a megváltozott gazdasági körülményekhez képest elenyészőnek tekinthető (Erdélyi, 2020). A bérimdex növekedését számos tényező magyarázhatja, mint pl. az év eleji béremelések, a költségvetési szférában végrehajtott (10,1 százalékos) átlagos béremelkedés. Emellett a bruttó átlagkereset növekedéséhez hozzájárulhat az alacsony átlagkeresetűek (pl. a turizmusban dolgozók vagy az alacsonyabb képzettségű munkavállalók) nagyobb arányú kiesése a munkaerőpiacról, arányuk csökkenése a foglalkoztatottakon belül. Ugyanakkor az átlagkereset alakulása csak a teljes munkaidőben foglalkoztatottakra vonatkozik, azaz nem mutatja azt a keresetvesztést, amit a munkavállalók munkaidejük csökkentése miatt szenvedtek el.

A bérdinamika ez évi alakulását együttesen határozzák majd meg a gazdaság újraindulásával a munkaerőpiacra visszatérő munkavállalók keresete, a nem rendszeres keresetek (pl. prémiumok, túlórapénz) esetleges elmaradása, a munkaerő-kínálat növekedése, a munkaerőpiacra újonnan belépők gyenge alkupozíciója, az egyes szektorok kiemelkedő munkaerő-kereslete, a béremelési kötelezettségek (pl. minimálbér-emelés), illetve a termelési kiesések miatt csökkenő bérszint.

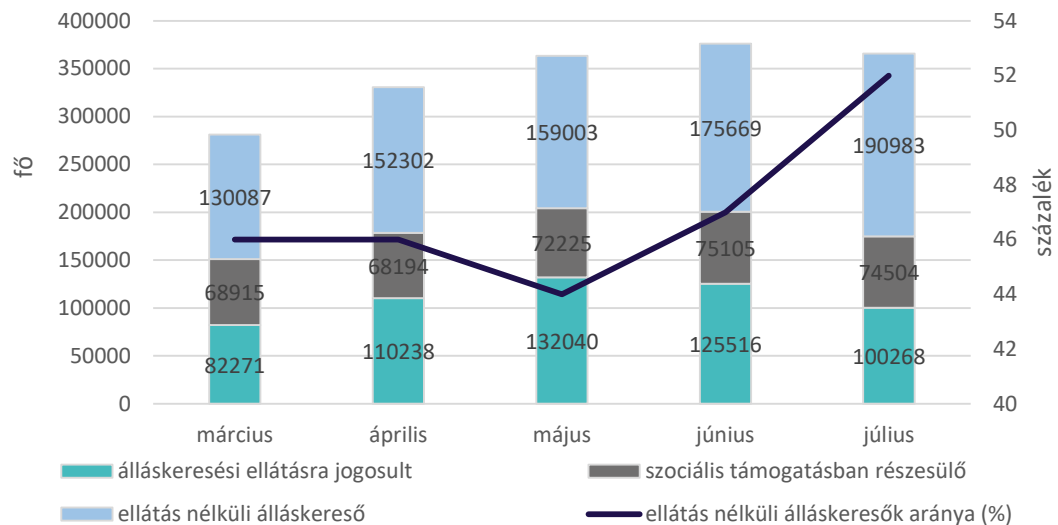
Álláskeresési járadékban részesülők, ellátás nélküli álláskeresők számának alakulása

A regisztrált álláskeresők – ha jogosultak arra – részesülhetnek álláskeresési járadékban, szociális támogatásban. Az álláskeresők ellátás szerinti megosztásának havi alakulását a 28. ábra mutatja. Az NFSZ adatai alapján júliusban a 366 ezer álláskeresőből 175 ezren voltak jogosultak pénzügyi ellátásra, ezen belül 100 ezren kaptak álláskeresési járadékot vagy álláskeresési segélyt, továbbá 74,5 ezren szociális támogatást (ezen belül szociális segélyt vagy foglalkoztatást helyettesítő támogatást). Az álláskeresők 52 százaléka (191 ezer fő) azonban semmilyen pénzügyi támogatásban nem részesült.

²² KSH, teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete. A statisztika nem fedei le az 5 fő alatti vállalkozásokat, valamint csak a hivatalosan és alkalmazottként bejelentett létszámot mutatja, így a szürke- és feketefoglalkoztatás lefelé torzítja.

²³ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli032a.html

28. ábra A regisztrált álláskeresők megoszlása ellátás szerint (bal tengely, fő), ellátás nélküliek aránya (jobb tengely, százalék), 2020. március-július

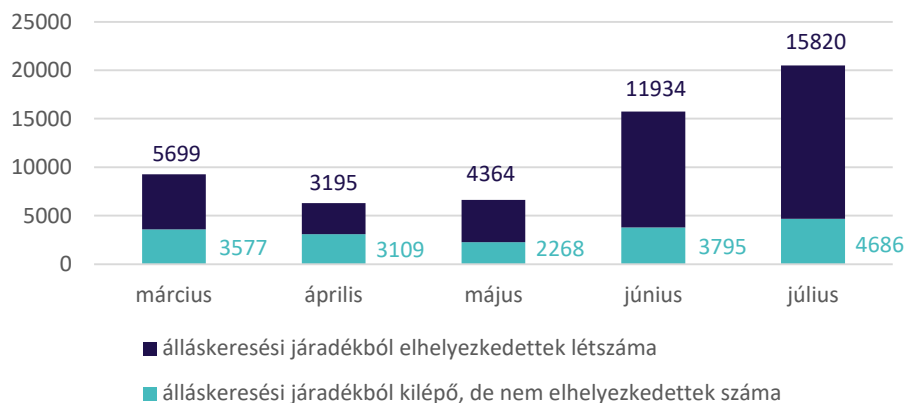

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

Az ellátás nélküli álláskeresők aránya június-júliusban is nőtt az előző hónapoz képest, júliusban 15314 fővel, 190983 főre nőtt. Az ellátás nélküli álláskeresők számában bekövetkezett, júliusi növekedés több mint kétharmadát (10,6 ezer fő) az álláskeresési ellátásra nem jogosultak (pl. nem volt megfelelő idejű munkaviszonyuk, ezen belül a feketén foglalkoztatottak) tették ki. A növekedés egyharmadát (4,7 ezer fő) azok az álláskeresők adták ki, akik nem találtak munkát a járadékos időszak alatt.

Az álláskeresési járadékból kikerülőők száma, azon belül a járadékból elhelyezkedettek létszáma az áprilisi mélypont után folyamatosan nőtt (29. ábra). A június végi, 90,6 ezer álláskeresési járadékban részesült személy közül 15,8 ezren tudtak elhelyezkedni júliusban a munkaerőpiacon. Ugyanakkor 4,7 ezer fő esetében anélkül járt le az álláskeresési járadékra jogosultság időtartama, hogy sikerült volna elhelyezkedniük. Az adatok arra engednek következtetni, hogy a legfeljebb 3 hónapig tartó járadékos időszak alatt sokan nem tudtak még munkát találni maguknak. Ugyanakkor arányuk csökken; áprilisban 49 százalék volt, júliusban 23 százalék.

29. ábra Az álláskeresési járadékból kikerülők száma, 2020. március-július (fő)

Forrás: NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac> alapján saját szerkesztés

A hosszabb ideje munka nélkül lévők száma az egy évvel korábbi adatokhoz képest 11 ezer fővel nőtt, összesen 79 ezren voltak júniusban; esetükben a munkához jutás különösen nehéz. A munkanélküliség átlagos időtartama a júliusi adatok alapján 9 hónap volt, a munkanélküliek 22,9 százaléka keresett legalább egy éve állást, vagyis tartósan munkanélkülinek számított.

A MUNKAERŐPIACI VÁLSÁGRA IRÁNYULÓ KORMÁNYZATI VÁLASZLÉPÉSEK

A munkaerőpiacon tapasztalható jelenlegi válságjelenségek a munkaerő-kereslet visszaeséséből eredeztethetők, ezért mind a nemzetközi, mind a hazai kormányzati intézkedések is elsősorban a munkaerőpiac keresleti oldalára irányulnak. A munkaerő-kereslet befolyásolásának csatornái, eszközei változatosak lehetnek, hiszen a munkaerő keresletét számos tényező²⁴ határozhatja meg, mint például:

- munkaerőköltség:
 - munkaadók által fizetett adók és járulékok, adó- és járulékkedvezmények,
 - munkavállaló betegszabadsága idején fizetendő távolléti díj, egyéb, munkavállalóhoz kapcsolódó díjak,
 - munkavállaló számára biztosított eszközök, képzés stb. költsége,
- a munkaerő kereslet rugalmassága, a munkaadók alkalmazkodási stratégiái, megoldásai, a vállalkozások stressz tűrő képessége
- a munkaerő termelékenysége, élőmunka helyettesíthetősége,
- általános gazdasági helyzet, várakozások, konjunktúra-index, adott termék iránti kereslet változása,
- foglalkoztatáspolitikai eszközrendszer, támogatások.

A járványhelyzetből fakadó, negatív munkaerő piaci hatások mérséklésére az európai országok mindegyike hozott kormányzati intézkedéseket²⁵. A foglalkoztatás fenntartásának leggyakrabban alkalmazott eszköze a német mintára kialakított Kurzarbeit-modell, vagyis a részidős foglalkoztatásban a kieső munkabér megtérítése. Ennek alkalmazása hozzájárulhatott ahhoz, hogy a válság kezdeti szakaszában tapasztalt állásvesztési arány az európai országokban alacsonyabb volt, mint az USA-ban²⁶. Emellett az európai országok nagy hangsúlyt fektettek az atipikus formákban foglalkoztatottak, valamint az önfoglalkoztatók támogatására, a vírus által közvetlenül érintettek jövedelmének stabilizálására (pl. betegek, magas egészségügyi kockázattal kitettek, karanténban lévők).

A járvány – előző fejezetben bemutatott – negatív hatásainak mérséklése érdekében a magyar Kormány márciusban meghirdetett Gazdaságvédelmi Akciótervének egyik központi eleme a munkahelyek megőrzése. A negatív hatásokat a kormány többemű intézkedési csomaggal tervezte mérsékelni, adó- és járulékkedvezményeken, a hatékonyságnövelő és versenyképesség-javító támogatásokon túl munkaerő-piaci intézkedéseket is bevezetett.

Az első, március 18-án bejelentett öt pontos intézkedéscsomag kijelölte azokat az alábbi területeket, amelyekre a kormány Gazdaságvédelmi Akcióterve koncentrálna.

- Munkahelymegőrzés – a bérköltség egy részének átvállalása
- Munkahelyteremtés – képzések, oktatások, beruházások támogatása
- Kiemelt ágazatok megerősítése – a legfontosabb nemzetgazdasági ágazatok újraindításának támogatása (turizmus, egészségipar, élelmiszeripar, mezőgazdaság, építőipar, logisztika, közlekedés, film- és a kreatív ipar).
- Vállalkozások finanszírozása – kamat- és garanciatámogatott hitelek biztosítása
- Családok és nyugdíjasok védelme – 13. havi nyugdíj fokozatos visszaépítése, családtámogatások fenntartása

A koronavírus-járvány miatt, a március 11-én elrendelt²⁷ és június 18-i hatállyal megszüntetett²⁸ veszélyhelyzet alatt (98 nap) a Kormány rendkívüli jogrendben működött, rendeleti kormányzással hozták

²⁴ Lásd pl. Dávid-Fülöp: A munkaerő szakmaszerkezeti kereslet-előrejelzése, a kereslet és a kínálat egybevetése, Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, 2008

²⁵ https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef20064en.pdf

²⁶ <https://www.ft.com/content/0a4f4bb0-94f7-11ea-af4b-499244625ac4>

²⁷ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről, 2020. évi XII. törvény a koronavírus elleni védekezésről

²⁸ 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről

meg az intézkedéseket. A veszélyhelyzetet követően, június 18-tól három hónapra járványügyi készütség lépett érvénybe.

A hazai – munkaerő piaci folyamatokat célzó – intézkedések, céljaikat tekintve, két markáns csoportba sorolhatók. Az egyik csoportba azok a munkaerőpiacra ható intézkedések, eszközök tartoznak, amelyeket a járvány kezdeti szakaszában (vagyis a leállások időszakában) vezetett be a kormányzat, és amelyek célja elsősorban a munkahelyek védelme, megtartása, a veszteségek minimalizálása volt. Erre a célra a kormányzat mintegy 400 milliárd forintot tervezett 2020-ban; ebből 220 milliárd forintot a bérköltségek támogatására, valamint 180 milliárd forintot az adó- és egyéb terhek csökkentésére²⁹. Ebbe a csoportba tartoznak a foglalkoztatás rugalmasságát növelő intézkedések, valamint a vállalkozói információs portál fejlesztése.

A másik csoportba azokat az intézkedések sorolhatók, amelyek a járvány második szakaszában (vagyis az újraindulással, a gazdaság fokozatos újraindulásával) kerülnek bevezetésre, és melyek célja vállalkozások támogatása, a gazdasági növekedés elősegítése, így közvetetten a munkahelyek megerősítése, bővítése. Erre a kormány 674 milliárd forintot tervezett fordítani 2020 és 2022 között.

A továbbiakban részletesen bemutatjuk azokat az intézkedéseket, amelyek a járványhelyzet miatt kialakult munkaerő piaci folyamatokat célozták, és a munkahelyek megőrzéséhez járultak hozzá.

Adókötelezettség teljesítésével kapcsolatos könnyítések

A Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében a koronavírus-járvány gazdasági hatásainak mérséklése érdekében szükséges adózási könnyítésekről szóló 140/2020. (IV. 21.) Korm. rendelet alapján a kormány a társasági adóban, kisvállalati adóban, energiaellátók jövedelemadójában, innovációs járulékból, a helyi iparüzési adóban lehetővé tette az adóbevallás-benyújtási kötelezettség és az adóbevallásban megállapított, elszámolt, bevallás- benyújtással egyidejűleg esedékes adó megfizetésének elhalasztását 2020. szeptember 30-ig, ha a bevallás- benyújtás 2020. április 22-e és 2020. szeptember 30-a között esedékes.

Az intézkedés eredményei

200 ezer cég élt a veszélyhelyzet egyik legnagyobb adókönyvitésével, a beszámoló-halasztással, vagyis három cégből kettő (elsősorban a kis- és középvállalkozás) élt a társaságiadó-bevallás és befizetés halasztási lehetőségével (2019-ben június 3-i határidőig 317 ezer cég vallotta be a társasági adót, 2020-ban 117 ezer cég). A bevallásokban szereplő 52 milliárd forint összegű adóból június 3-ig összesen 32 milliárdot fizettek be, így az érintettek mintegy 20 milliárd forinttal gazdálkodhattak tovább³⁰.

Adó- és járulékkedvezmények egyes ágazatokban

A koronavírus világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges azonnali intézkedésekről szóló 47/2020. (III. 18.) Korm. rendelet alapján a kedvezményezett ágazatba (turisztikai, a vendéglátóipari, a szórakoztatóipari, a szerencsejáték, a filmipari, az előadóművészi, a rendezvényszervező és a sportszolgáltatást nyújtó ágazatok tekintetében) tartozó kifizetők mentesültek

- a szociális hozzájárulási adó,
- a szakképzési hozzájárulás és
- (időarányosan) a rehabilitációs hozzájárulás

alól 2020. március, április, május és június hónapokra. A kedvezményezett ágazatba tartozó munkáltatók által foglalkoztatottak esetében kedvező járulékfizetési szabály irányadó, e szerint csak a természetbeni

²⁹ ITM prezentáció, 2020, május 12., <https://4cdn.hu/kraken/raw/upload/7S99TvsQW0YA.pdf>

³⁰ MTI, 2020. június 8., <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/adougyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/ketszazezer-ceg-elt-a-veszelyhelyzet-egyik-legnagyobb-adokonyitesevel-a-beszamolohalasztással>

egészségbiztosítási járulékot kellett megfizetni, ezt is legfeljebb 7710 forintig³¹. E rendelkezéseket az egyéni és a Tbj. szerinti társas vállalkozó is alkalmazhatta a saját maga után fizetendő adó és járulék tekintetében.

A kisadózó vállalkozás, amely külön nevesített, kedvezményezett tevékenységet folytat, 2020. március, április, május és június hónapra tekintettel mentesült a kisadózó után fizetendő tételes adó megfizetése alól. A mentességet kizárólag az a kisadózó vállalkozás alkalmazhatta, amely e tevékenysége tekintetében 2020. februárban már a kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról szóló 2012. évi CXLVII. törvény (Ktv.) hatálya alá tartozott. A kisadózó vállalkozás a 2020. március 1-je előtt esedékessé vált adótartozását a veszélyhelyzet megszűnésének negyedévét követő hónaptól 10 havi egyenlő részletben fizetheti meg (a tárgyhoz 12. napjáig) pótlékmentesen.

A turizmusfejlesztési hozzájárulás megfizetésére kötelezetteknek a 2020. március 1. napjától 2020. június 30. napjáig terjedő időszakra nem kellett turizmusfejlesztési hozzájárulást fizetni, amely időszakra a turizmusfejlesztési hozzájárulás bevallására és megállapítására nem került sor.

A kormányrendeletben foglalt adó- és járulékfizetési rendelkezések továbbélését biztosította a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készületségről szóló 2020. évi LVIII. törvény 34. §-a.

A munkáltatói adóterhek további mérsékléséhez járul hozzá az, hogy 2020. július 1-től a szociális hozzájárulási adó mértéke 2 százalékponttal, 15,5 százalékra csökkent (minden ágazatra vonatkozóan).

Az intézkedés eredményei

Áprilisban 169 ezer, júniusban 191 ezer foglalkoztatott után érvényesítettek adókedvezményt a koronavírus-járvány sújtotta ágazatokban. Az adóhivatali adatok alapján a gazdaságvédelmi intézkedések közül az egyik legeredményesebb a koronavírus-járványnak kitett ágazatok dolgozóinak munkáját megvédő négyhavi járulékkezdvezmény volt. A benyújtott bevallások adatai alapján több mint 21 milliárd forinttal maradt több a koronavírus-járványnak kitett ágazatok dolgozóinál³².

A kisvállalati adó (KIVA) hatálya alá tartozó vállalkozásoknál összességében több mint 1,1 milliárd forintot jelentett a négy hónapra szóló adókedvezmény. Az első negyedévhez képest a második negyedévben négyszázzal több (összesen 3143) kivás cég vette igénybe ezt a fajta – a járvány által leginkább sújtott ágazatoknak járó – adóügyi könnyítést³³.

Munkahelyvédelmi bértámogatás csökkentett munkaidős foglalkoztatáshoz

A veszélyhelyzet idején történő csökkentett munkaidős foglalkoztatásnak a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében történő támogatásáról szóló 105/2020. (IV. 10.) Korm. rendelet alapján³⁴ a fővárosi és megyei kormányhivatal támogatást nyújt a munkavállaló részére, ha őt a munkaadó csökkentett munkaidőben foglalkoztatja a munkavállalói létszám csökkentésének megelőzése érdekében (valamint a munkaidőkeret lejárt vagy lezárásra került). A támogatás időtartama három hónap. A támogatási kérelmek benyújtására április 16. és augusztus 31. között volt lehetőség.

A programban a munkáltató vállalja, hogy nem szünteti meg a munkavállaló munkaviszonyát, és a munkavállaló munkaidejére és egyéni fejlesztési idejére bért fizet, a munkavállaló vállalja, hogy munkát végez és az egyéni fejlesztési időben munkaadó rendelkezésére áll, az állam pedig meghatározott mértékben, a kieső bér 70 százalékának térítésével kompenzálja a munkavállalót. A támogatás a munkavállalónak közvetlenül nyújtott, köztehermentes állami támogatás. Kieső munkabéreként legfeljebb a

³¹ Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy egy szakmunkás minimálbért kereső munkavállaló esetében mintegy 71 ezer forintról mondott le havonta az államkassza azért, hogy az érintett vállalkozások megőrizhessék a dolgozóik állását.

³² MTI, 2020. augusztus 9.

³³ Uott

³⁴ A támogatás szabályait a 105/2020. (IV. 10.) Kormányrendelet tartalmazza, melynek egyes rendelkezéseit a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készületségről szóló 2020. évi LVIII. törvény 66. §-ában foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

nettó minimálbér dupláját, 214 130 forintot lehet figyelembe venni. Ez azt jelenti, hogy az állami támogatás összege fejenként havonta legfeljebb nettó 74 946 forint lehet.

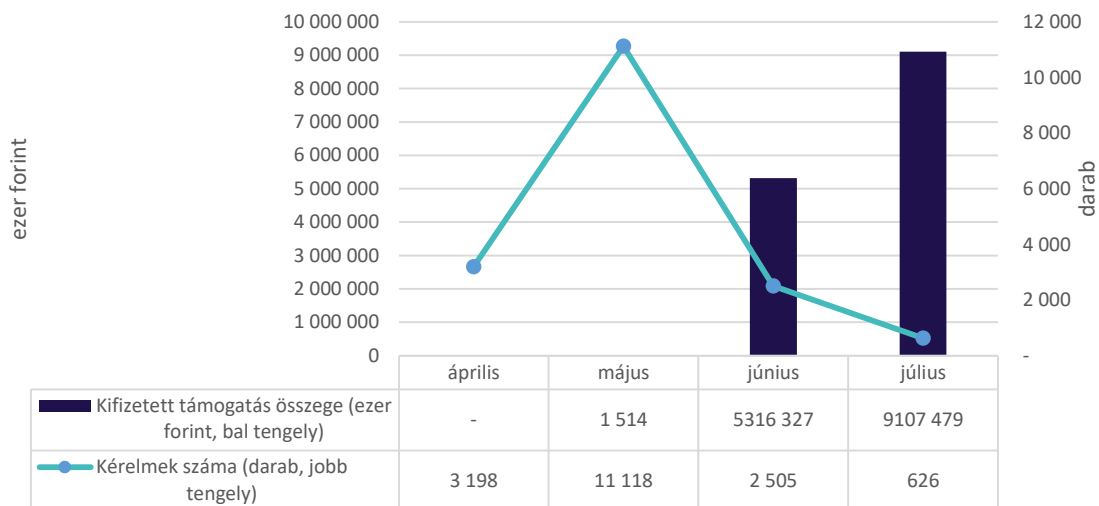
A rendelet megjelenését követően, a szakmai szervezetektől érkező javaslatok figyelembevételével a szabályok módosultak (április 29-től). Az eredeti feltételek szerint a munkaidő csökkentésének mértéke legalább 30 százalék, de legfeljebb 50 százalék lehetett. A felső határ a módosítással 75 százalékra nőtt, az alsó határ 15 százalékra csökkent. Így jelentősen nőtt a támogatásra jogosultak köre. Emellett enyhült a létszámtartási kötelezettség, valamint a munkaidőkeretben foglalkoztatott dolgozókra és a munkaerő-kölcsönző cégekre is kiterjesztették a támogatás hatályát.

A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készütségről szóló 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet végével hatályon kívül helyezte a veszélyhelyzet idején történő csökkentett munkaidős foglalkoztatásnak a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében történő támogatásáról szóló 105/2020. (IV. 10.) Kormányrendeletet azzal, hogy annak rendelkezéseit 2020. december 31. napjáig továbbra is alkalmazni kell³⁵.

Az intézkedés eredményei

A munkahelyvédelmi bértámogatási programban áprilistól július végéig 17,5 ezer vállalkozás nyújtott be kérelmet, a pályázaton 190,4 ezer munkavállaló esetében született támogató döntés, a kifizetésekre folyamatosan kerül sor. A július végéig kifizetett támogatás összege négy hónap alatt 14,4 milliárd forint volt (30. ábra).

30. ábra A veszélyhelyzet idején történő csökkentett munkaidős foglalkoztatás támogatása

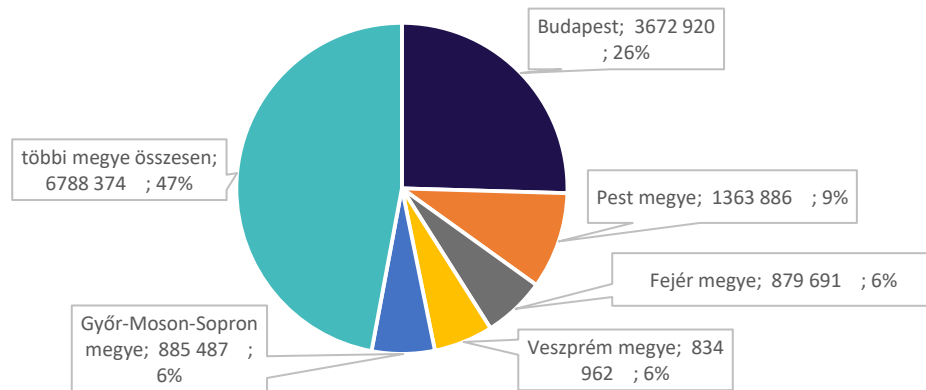

Forrás: ITM adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

A kifizetett támogatás több mint negyedét fővárosi munkáltatók kapták (a kérelmek 30 százaléka is innen érkezett). A területi megoszlást tekintve Pest, Győr-Moson-Sopron, Fejér és Veszprém megyébe került a legnagyobb összegű támogatás (lásd 31. ábra).

³⁵ A munkahelyvédelmi bértámogatással kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 290/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet alapján a kérelem benyújtásának határideje 2020. augusztus 31., a támogatás alkalmazhatóságának határideje 2020. december 31.

31. ábra Kifizetett támogatás összege (ezer forint) és területi megoszlása (%)

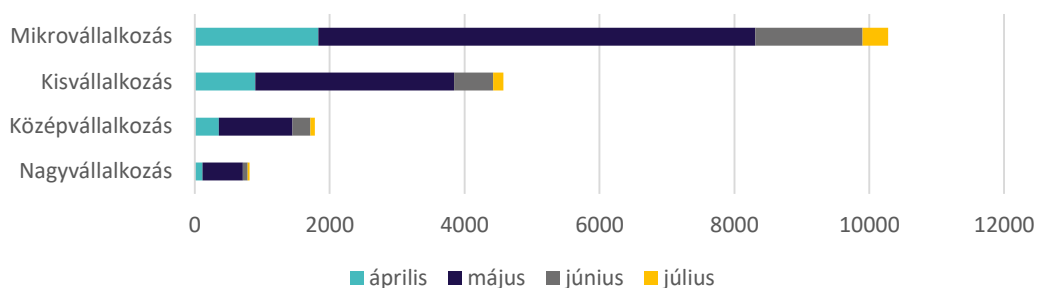

Forrás: ITM adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

A csökkentett munkaidős foglalkoztatás támogatására a kérelmek túlnyomó többségét (85 százalékát) a kisebb méretű vállalkozások nyújtották be (32. ábra), ugyanakkor a nagyobb méretű vállalkozások még így is felülreprezentáltak. A méret szerinti kategória alapján a kérelmet benyújtó vállalkozások

- 59 százaléka mikrovállalkozás (az összes vállalkozáson belüli arányuk 93,8 százalék³⁶),
- 26 százaléka kisvállalkozás (az összes vállalkozáson belüli arányuk 4,5 százalék),
- 10 százaléka középvállalkozás (az összes vállalkozáson belüli arányuk 0,7 százalék),
- 5 százaléka nagyvállalkozás (az összes vállalkozáson belüli arányuk 0,9 százalék).

32. ábra Veszélyhelyzet idején történő csökkentett munkaidős foglalkoztatás támogatása - kérelmek száma, vállalkozás mérete szerinti megoszlás, 2020. április-július (darab)

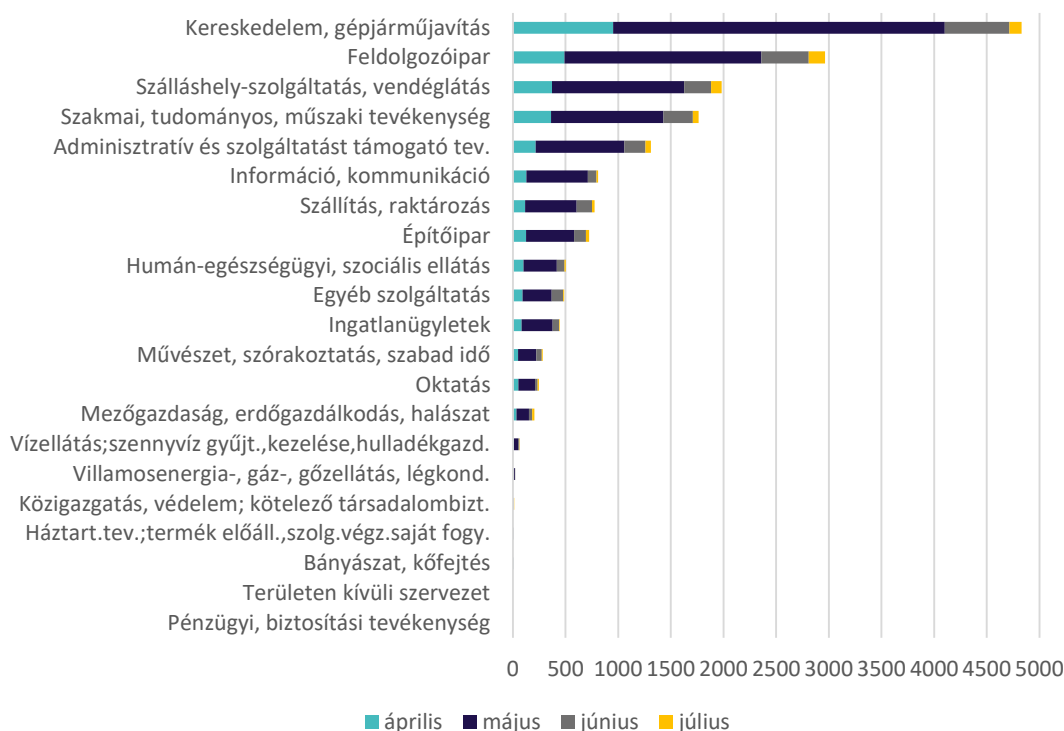

Forrás: ITM adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

A gazdasági ágazatok közül legmagasabb a kereskedelem, gépjárműjavítás szektorból benyújtott kérelmek száma, második helyen áll a feldolgozóipar, harmadik helyen a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, negyedik helyen pedig szakmai, tudományos, műszaki tevékenység. E négy ágazat adja az összes beérkezett kérelem kétharmadát (33. ábra).

³⁶ STADAT 3.2.9. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qta005.html

33. ábra Veszélyhelyzet idején történő csökkentett munkaidős foglalkoztatás támogatása - kérelmek száma, ágazati megoszlás, 2020. április-július (darab)

Forrás: ITM adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

Bértámogatás a kutatási, fejlesztési és innovációs (KFI) szektor munkavállalóinak megtartása érdekében

A kormány a koronavírus járvány miatt létrehozott gazdaságvédelmi akciótervének egyik fontos eleme a KFI szektor magasan képzett szakembereinek munkában tartása. Az április 15-től elérhető támogatást ezért többek között mérnökök, kutatók, informatikusok, magasan képzett szakemberek után kaphatják a vállalkozások. A támogatás kiterjed mindazon nem költségvetési szerv munkáltatókra, ahol kutatást, fejlesztést végeznek (a KSH 2019. évi adatai szerint³⁷ összesen 35155 fő dolgozott vállalokozási kutató-fejlesztő helyen). A program így minden ágazatot érint, hiszen minden gazdasági szektorban van kutatással (is) foglalkozó vállalkozás.

A kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében történő támogatásáról szóló 103/2020. (IV. 10.) Korm. rendelet (hatályos: 2020. április 15. – június 17.) alapján a fővárosi és megyei kormányhivatal a veszélyhelyzettel összefüggő gazdasági okból támogatást nyújt a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvény szerinti kutató-fejlesztőt foglalkoztató – kivéve költségvetési szerv – munkáltató kérelmére. A munkáltató a támogatás igénybevételekor vállalja, hogy a munkavállalót legalább a támogatás időtartamával megegyező időtartamig továbbfoglalkoztatja, valamint a munkavállaló veszélyhelyzet kihirdetésének napja szerinti munkabérét nem csökkenti a támogatás és továbbfoglalkoztatás időtartama alatt.

³⁷ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_ohk002a.html

A támogatás időtartama legfeljebb három hónap. A kormány 40 százalékos bértámogatást vállal, a támogatás havi összege munkavállalónként nem haladhatja meg a 318 920 forintot (munkáltató járulékokat is figyelembe véve). Ha a munkavállaló veszélyhelyzet kihirdetésének napja szerinti bruttó munkabére a 670 000 forintot nem éri el, akkor támogatás a 318 920 forintnak a munkavállaló bruttó munkabére és a 670 000 forint arányával számított összege. Az így megítélt összeget a munkáltató kapja.

A támogatás a XLVII. Gazdaságvédelmi Alap fejezet 2. Nemzeti Foglalkoztatási Alap címből nyújtható.

A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készütségről szóló 2020. évi LXIII. törvény a veszélyhelyzet végével hatályon kívül helyezte a 103/2020. (IV. 10.) Korm. rendeletet azzal, hogy annak rendelkezéseit 2020. december 31. napjáig továbbra is alkalmazni kell³⁸.

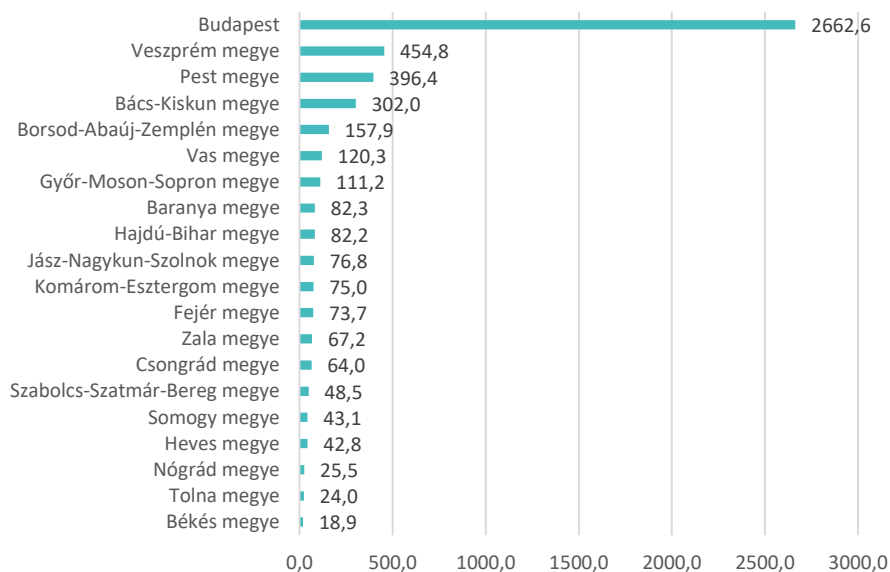
Az intézkedés eredményei

A KFI esetében a bértámogatási programban augusztus elejéig több mint 22 ezer munkahelyre nyújtottak be pályázatot közel 17 milliárd forint értékben³⁹. Ebből július végéig 16,5 ezer munkavállalónak állapítottak meg támogatást. A kifizetett támogatások összege áprilistól júliusig 4,93 milliárd forint volt.

A kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának támogatására irányuló kérelmek csaknem 90 százalékát az információ, kommunikáció, a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység és a feldolgozóipar ágazatokban működő vállalkozások nyújtották be.

A kifizetett támogatások több mint fele (54 százaléka) budapesti vállalkozásoknál dolgozó munkavállalókhöz került (34. ábra). (Megjegyzendő, hogy a kutató-fejlesztő helyeken dolgozók hasonló arányban végzik Budapesten munkájukat.)

34. ábra A kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának támogatására kifizetett támogatás összege, 2020. április-július (millió forint)

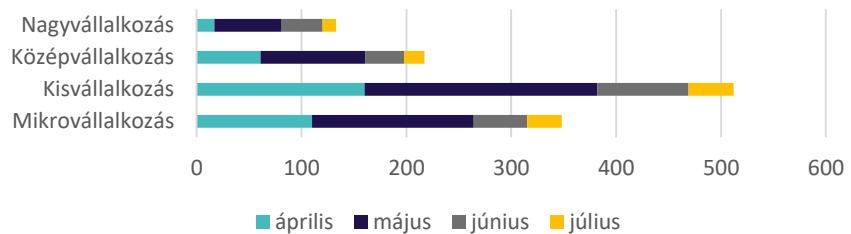
Forrás: ITM adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

A kérelmek jelentős többsége (71 százaléka) a kisebb méretű vállalkozásokhoz kapcsolódik (35. ábra). Az összesen 1210 kérelem benyújtására többnyire április-májusban került sor, júliusban a program iránti érdeklődés számottevően lecsökkent.

³⁸ A munkahelyvédelmi bértámogatással kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 290/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet alapján a kérelem benyújtásának határideje 2020. augusztus 31., a támogatás alkalmazhatóságának határideje 2020. december 31.

³⁹ ITM Kommunikáció, 2020. augusztus 11. <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/augusztus-vegeig-meg-igenyelhető-munkahelyvédelmi-es-kfi-bertamogatás>

35. ábra A kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának támogatására vonatkozó kérelmek megoszlása a kérelmet benyújtó vállalkozások mérete szerint, 2020. április-július (darab)

Forrás: ITM adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

Munkahelyteremtő bértámogatás

Májusban 80 milliárd forintos keretösszeggel munkahelyteremtő bértámogatási program indult, amely 70 ezer ember munkába állását volt hivatott segíteni. A program 6 hónapos bértámogatás mellé 3 hónap továbbfoglalkoztatást vár el a vállalkozásoktól. A gazdaságvédelmi akcióterv keretében induló, a munkahelyteremtést segítő program azokat a szektorokat segíti, amelyeket a veszélyhelyzeti intézkedések hátrányosan érintettek és ezért munkavállalókat kellett elbocsátaniuk. A program célcsoportja az a kb. 160 ezer álláskereső, aki álláskeresési járadékot vagy foglalkoztatást helyettesítő támogatást kap. A program célja, hogy regisztrált álláskeresőket visszavezessék a munkaerőpiacra, mert aktív tudással, ismeretekkel rendelkeznek, így alkalmasak arra, hogy gyorsan el tudjanak helyezkedni.

A munkaadók az állami foglalkoztatási szervként eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatalhoz benyújtott kérelem alapján vissza nem térítendő támogatást kaphatnak, ha programrésztvevő állami foglalkoztatási szervnél regisztrált álláskeresőt foglalkoztatnak munkaviszony keretében. A támogatás kérelem 2020. május 18. napjától volt benyújtható.

Idővel változtak a bértámogatási program feltételei, július 16-tól már csak a nehezebben foglalkoztatható személyek munkaerő piaci integrációjához járul hozzá a kormány. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) honlapján megjelenő hirdetmény⁴⁰ értelmében a munkaadók abban az esetben kaphatnak támogatást, ha regisztrált hátrányos helyzetű álláskeresőt foglalkoztatnak a továbbiakban. Hátrányos helyzetű álláskeresőnek kell tekinteni azt a személyt, aki(t) a járási hivatal a kérelem beadását megelőzően legalább hat hónapja álláskeresőként nyilván tart, vagy 15 és 24 év közötti életkorú. A munkahelyteremtő bértámogatás 6 hónapra szól, majd ezt követő további 3 hónapos, támogatás nélküli foglalkoztatást vár el a munkáltatóktól a szabályozás. Így a programban részt vevő munkavállalóknak 9 hónapig lesz biztosított a foglalkoztatása. A támogatási kérelem benyújtására július 16-tól a hirdetmény visszavonásáig van lehetőség.

A támogatott időszak alatt a munkaadó a munkavállaló bruttó bérének és a szociális hozzájárulási adó 100 százalékának visszatérítésére jogosult, legfeljebb 200 ezer forintos összeghatárig. További kedvezmény, hogy a támogatás igénybevételével egyidejűleg az egyes munkavállalók foglalkoztatására tekintettel az adókedvezményekre (pl. szocho kedvezmény) való jogosultságok is érvényesíthetőek. A halmozódás eredményeképpen azonban a bruttó támogatási intenzitás nem haladhatja meg a bérköltségek 100 százalékát a munkavállaló foglalkoztatásának bármely időszakában.

A munkahelyteremtő bértámogatás de minimis támogatásnak minősül, így csak azok jogosultak rá, akik egyébként nincsenek kizárva a de minimis támogatási körből (pl. mezőgazdasági szektor).

A munkaadónak vállalnia szükséges, hogy a foglalkoztatási kötelezettség alatt közös megegyezéssel nem szünteti meg a résztvevő munkaviszonyát, valamint, hogy a foglalkoztatási kötelezettség alatt a munkaadó

⁴⁰ https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/1/1/5/7/doc_url/HIRDETMENY_.pdf

működésével összefüggő okból történő felmondással nem szünteti meg a résztvevő, illetve a vele azonos vagy hasonló munkakörben foglalkoztatott munkavállalók munkaviszonyát.

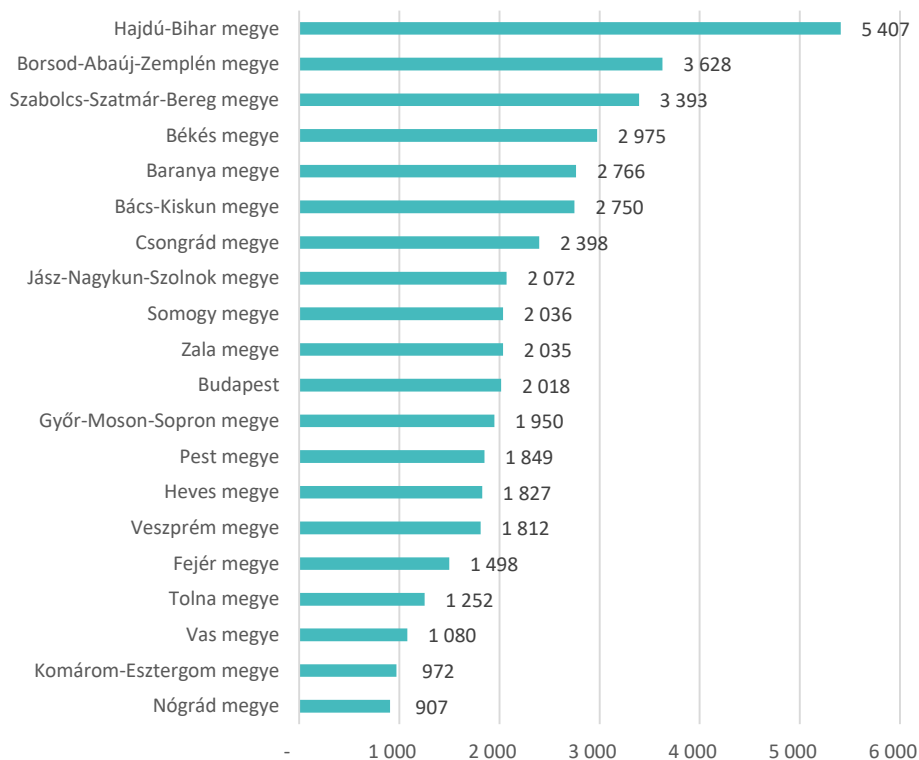
A munkahelyvédelmi és munkahely teremtési támogatásokat igénylő vállalatok közül a közép-és nagyvállalatok felülreprezentáltak. Ez ugyanakkor más pályázati források igénybevétele esetén is jellemző. A pályázó közép-és nagyvállalatok alkalmazzák az igényt benyújtók foglalkoztatottjainak 74 százalékát.

A kutatás-fejlesztési támogatást nagyobb arányban igénylik a nagyvállalatok, mint a másik két támogatás típusát, míg a munkahelyteremtő támogatást igénylők túlnyomó része, 72 százaléka mikrovállalkozás (Drabancz–El-Meouch Nedim, 2020) . A programban részt vevő vállalatok 93 százaléka hazai tulajdonú vállalat, ugyanakkor a foglalkoztatotti létszámot tekintve a munkavállalóknak mindössze 57 százaléka tartozik magyar tulajdonú vállalathoz. Ágazati bontást tekintve a feldolgozóiparba tartozó cégek jelentősen felülreprezentáltak az igénylő vállalatok között mind vállalatszám, mind foglalkoztatottak száma alapján.

Az intézkedés eredményei

A program indulásától kezdve augusztus 10-ig 32,9 ezer kérelmet nyújtottak be a munkáltatók összesen 44,6 ezer munkahelyre, a legtöbbet Hajdú-Bihar megyében (lásd 36. ábra). Az állásukat elvesztők létszáma szerinti sorrendben az első öt helyet elfoglaló megyék (24. ábra alapján Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Pest, Hajdú-Bihar, Bács-Kiskun megye) közül négy a munkahelyteremtő támogatás iránti kérelmek sorrendjében is elöl helyezkedik el. Tehát a kérelmek megyénkénti megoszlása alapvetően összhangban áll a megyék állásukat elvesztők létszáma szerinti sorrendjével. Ugyanakkor bár Budapesten és Pest megyében jelentős számban regisztrálták magukat álláskeresőként, az itteni vállalkozások kevés kérelmet nyújtottak be munkahelyteremtő bértámogatásra.

36. ábra Munkahelyteremtő bértámogatásra irányuló kérelmekben szereplő munkahelyek száma, 2020. augusztus 10-i állapot (darab)

Forrás: ITM adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

Július végéig 30 ezer munkavállalóra állapítottak meg támogatást. Az elhelyezkedők mintegy 80 százaléka a veszélyhelyzet alatt munkájukat veszítették közül került ki⁴¹. A programra az ágazatok közül a kereskedelemből, a turizmusból, a vendéglátásból és építőiparból érkezett a legtöbb pályázat⁴².

Egyéb munkaerőpiaci intézkedések

A fentiekben bemutatott, a bérköltségek mérséklésére irányuló kormányzati intézkedések mellett döntés született a foglalkoztatás rugalmasságát növelő intézkedésekről is.

- Lehetőség nyílt a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvénytől (Mtv.) eltérő munkáltatói döntések meghozatalára a munkaidő-beosztás, a munkavégzés helye, és a munkavállaló egészségi állapotának ellenőrzése tekintetében (47/2020. (III. 18.) Korm. rendelet alapján).
- A munkáltatók az átmeneti időszakban ideiglenes jelleggel jogosultak voltak a 96 óras időintervallumnál rövidebb időn belül is módosítani a munkavállalók munkaidő-beosztását (figyelemmel az Mtv. alapelveire).
- A munkáltatónak lehetősége nyílt az otthoni munkavégzés és a távmunkavégzés egyoldalú elrendelésére.

A munkaerő-kínálati oldalt célzó intézkedések közül kiemelendő az elsősorban a munkájukat elvesztők számára indult, ingyenes informatikai alapozó oktatás (Újratervezés Program), valamint annak folytatása. Az Újratervezés Program május 11-től, Európai Unió által biztosított forrásból (GINOP 6.2.8) valósult meg. Az ITM által a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében meghirdetett online oktatásra összesen 61 886-an regisztráltak⁴³. A kurzus egy záróvizsgálattal zárult, amelynek sikeres teljesítése az egyik feltétele annak, hogy a résztvevők 100 százalékos állami támogatással tanulhassanak tovább a programban elérhető IT-képzések egyikén. A program folytatása az „Egyes szakmák digitális tananyagfejlesztése, struktúraváltást támogató informatikai képzések” című (GINOP-6.2.8-VEKOP-20 kódszámú) program. A támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg összesen 7 milliárd forint, melyből a Gazdaságvédelmi Akcióterv részét képező struktúraváltó képzések finanszírozására 3 milliárd forint keret áll rendelkezésre⁴⁴.

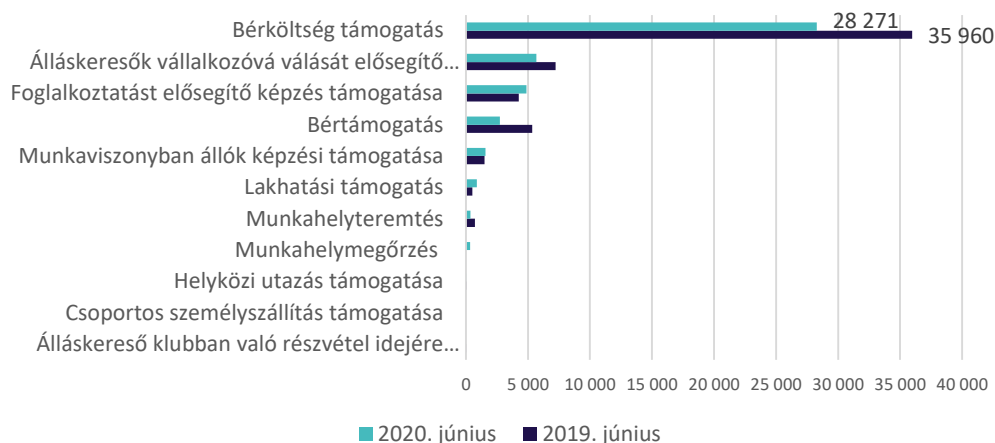
A közfoglalkoztatáson kívüli, rendszeres aktív munkaerő piaci eszközök tekintetében (az abban érintettek létszámadatai alapján) csökkenés látható az előző év azonos időszakához képest (lásd lenti ábra). 2019. I. félévben összesen 55,6 ezer fő, 2020-ban 44,7 ezer fő volt érintett az aktív eszközökben. Az egyéb aktív eszközök közül 2020 I. félévében a legnagyobb létszámot a bérköltség-támogatásban részesülők tették ki, az összes érintett 63 százaléka. Képzési támogatásban 6,4 ezer fő részesült, álláskeresők vállalkozóvá válását elősegítő támogatásokban 5,7 ezer fő.

⁴¹ <https://www.kormany.hu/hu/innovacios-es-technologiai-miniszterium/foglalkoztataspolitikaert-felelos-allamtitkarsag/hirek/valtoznak-a-munkahelyteremto-bertamogatas-igenylesenek-feltetelei>

⁴² <https://www.kormany.hu/hu/innovacios-es-technologiai-miniszterium/foglalkoztataspolitikaert-felelos-allamtitkarsag/hirek/a-bertamogatasi-programokkal-270-ezer-embernek-nyujtottak-segitseget>

⁴³ <https://ujratervezes.nive.hu/hirek/tobb-mint-60-ezren-jelentkeztek-a-nyolc-hetes-informatikai-alapkepzesre>

⁴⁴ <https://www.palyazat.gov.hu/megjelent-az-egy-es-szakmk-digitlis-tananyagfejlesztse-strukturavltst-tmogat-informatikai-kpzsek-cm-ginop-628-vekop-20-kdszm-felhvs>

37. ábra Aktív munkaerőpiaci eszközökbe bevontak száma, 2019. június és 2020. június (fő)

Forrás: ITM adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

Az intézkedésekhez kapcsolódó költségvetési kiadások fedezete

Magyarország 2020. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 92/2020. (IV. 6.) Korm. rendelet alapján a járványügyi védekezés és a gazdaság újraindítása érdekében szükséges hazai, illetve esetleges európai uniós források és kiadások elszámolására a központi költségvetés fejezetrendjében a XLVI. Járvány Elleni Védekezési Alap, a XLVII. Gazdaságvédelmi Alap és a XLVIII. Európai Unióból Érkező Járvány Elleni Támogatások Alapja jött létre⁴⁵, amelyek központi kezelésű előirányzatokat tartalmaznak.

- A járványügyi védekezésre fordított kiadások forrása április 3-ig az Országvédelmi Alap volt, ezt követően (új néven) a *Járvány Elleni Védekezési Alap* (önálló költségvetési fejezetként, 633,5 Mrd Ft forrással).
- Az elemzésben vizsgált munkahelyvédelmi és -teremtési programokra, valamint egyéb (kiemelt ágazati, családvédelmi programok és vállalkozásfinanszírozás) programokra fordított kiadások forrása az újonnan létrehozott *Gazdaságvédelmi Alap*, amely a költségvetési törvény címréndjének módosításával létrejött, új fejezet. (A Gazdaságvédelmi Alap fejezet az 1. Gazdaságvédelmi programok címmel egészült ki.) Erre az előirányzatra kerülnek átcsoportosításra a tárcáknál előírt megtakarításokból keletkező források (mintegy 922 Mrd Ft), továbbá a Nemzeti Foglalkoztatási Alap (423,1 Mrd Ft) a Gazdaságvédelmi Alap részévé vált. Így összességében 1345 Mrd Ft az alap kiadási lehetősége. Az államháztartásért felelős miniszter a kormány irányítása alá tartozó bármely fejezet kiadási előirányzata terhére, a Gazdaságvédelmi Alap fejezet kiadási előirányzatai javára előirányzat-átcsoportosítást hajthat végre, illetve befizetési kötelezettséget írhat elő. A befizetési kötelezettség a Gazdaságvédelmi Alap fejezet 1. Gazdaságvédelmi programok cím előirányzatát növeli. A fejezet felülről nyitott. A fejezetet irányító szerv a 2. cím (Nemzeti Foglalkoztatási Alap) tekintetében az Innovációs és Technológiai Minisztérium.
- Az *Európai Unióból Érkező Járvány Elleni Támogatások Alapjába* június végéig nem érkezett uniós támogatás, a járvány elleni védekezéshez szükséges forrásokat a kormány teljes mértékben a hazai költségvetésből fedezte.

⁴⁵ A veszélyhelyzetet követően az új fejezetek létrejöttét az országgyűlés tudomásul vette Magyarország 2020. évi központi költségvetéséről szóló 2019. évi LXXI. törvény módosításáról szóló 2020. évi LX. törvény alapján.

A hazai kiadások közül 2020. június végéig kiemelhetők a koronavírus-járvány következtében szükségessé vált versenyképesség-növelő támogatásra (40,8 milliárd forint) kifizetett összeg.

A fentiekben bemutatott munkahelyvédelmi intézkedésekhez kapcsolódó kiadások forrása elsősorban a Gazdaságvédelmi Alap egyes tételei. Emellett az intézkedések hatása az elmaradt adóbevételekben is jelentkezik.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap kiadásainak alakulása

A **passzív kiadások** idei 83 milliárdos előirányzatának 84,2 százaléka teljesült az első hét hónapban, ez kicsivel több mint 69,85 milliárd forintot jelent. (Júniusban 29,4 milliárd forintot, júliusban 0,8 milliárd forintot fordított az Alap passzív kiadásokra)⁴⁶. Az előirányzat

- az álláskeresési járadékot,
- a nyugdíj előtti álláskeresési segélyt,
- az ellátások megállapításával kapcsolatos útiköltség-térítést
- és az ellátásokkal összefüggő közvetlen költségeket foglalja magába.

A magas kiadási összeget magyarázhatja egyrészt az álláskeresési járadékokra jogosultak számának megugrása. Másrészt az állásukat veszítők korábbi magasabb jövedelme is hozzájárulhatott a kiadások megugrásához (bár az álláskeresési járadék maximuma a minimálbérhez kötött, a kötelező legkisebb minimálbér emelkedésén keresztül növekedhetett az ellátás átlagos összege is, illetve az elbocsátottak között nagyobb arányban lehettek magasabb fizetésűek is, akik a járadék maximális összegére jogosultak).

Megjegyzendő emellett, hogy a nagy arányú, újonnan regisztrált álláskeresők a közmunka-programokban még nem vehettek részt (majd csak akkor, ha lejárt a legfeljebb három hónapos ellátás ideje), ezért passzív kiadás keletkezik esetükben.

Elmaradt adóbevételek⁴⁷

A **kisadózók tételes adójából** származó bevétel 2020 első hét hónapjában 85,3 milliárd forint volt, mely 4,4 milliárd forinttal maradt el az egy évvel korábbitól (júniusban 1,4 milliárd forint volt az elmaradás). Bár az adóalanyok számának jelentős mértékű bővüléséből adódóan a halmozott adóbevételek meghaladnák az egy évvel korábbi, azonos időszaki összeget, a koronavírus-járvány negatív gazdasági hatásai miatti, és az azok mérséklésére hozott kedvezmények hatása negyedik hónapja megjelent a pénzforgalmi adatokban.

Az év első hét hónapjában a **szociális hozzájárulási adóból és járulékokból a Nyugdíjbiztosítási Alapot** megillető bevételek (1927,9 milliárd forint) 1,7 százalékkal, 33,3 milliárd forinttal maradtak el az előző éves héthavi halmozott bevételtől (júniusban az elmaradás 1,4 százalékos, 23 milliárd forint volt). A szociális hozzájárulási adó és járulékok előző évhez viszonyított elemzésekor figyelembe kell venni, hogy 2020-ban a szociális hozzájárulási adó bevétel 71,63 százaléka, 2019-ben 70,22 százaléka illette meg a Nyugdíjbiztosítási Alapot. 2020 januárjában továbbá 17,5 százalékos, 2019 januárjában pedig 19,5 százalékos szociális hozzájárulási adó teher mellett történt a befizetés. A koronavírus-járvány négy hónapja éreztetette hatását a bevételekre nézve, a bevezetett munkaadói és munkavállalói kedvezmények pedig további elmaradásokat eredményeztek. A fenti hatások eredőjeként az év első hét hónapjában a Nyugdíjbiztosítási Alapot megillető szociális hozzájárulási adóbevétel 6,4 százalékkal (72,0 milliárd forint) csökkent a 2019 azonos időszakában befolyt összeghez képest (júniusban az elmaradás 5,9 százalékos, 55,9 milliárd forint volt). Az **Egészségbiztosítási Alap** esetében a szociális hozzájárulási adóból és járulékokból származó első héthavi bevételek (1007,7 milliárd forint) 0,7 százalékkal, 6,8 milliárd forinttal haladták meg a bázisidőszak bevételeit. A szociális hozzájárulási adó és járulékok előző évhez viszonyított elemzésekor figyelembe kell venni, hogy megváltozott a szociális hozzájárulási adó megosztási aránya, illetve a szociális hozzájárulási adó mértéke. A befolyt bevételből 409,7 milliárd forint a szociális hozzájárulási adó és 598,0 milliárd forint a

⁴⁶ http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/koltsegvetesi-informaciok/koltsegvetes_merleg_1/222/

⁴⁷ Adatok forrása: PM tájékoztatók az államháztartás központi alrendszerének helyzetéről, 2020. június és július

biztosított egészségbiztosítási járulékbévétele. A koronavírus-járvány júliusban is éreztette hatását a bevételekre nézve, a bevezetett munkaadói és munkavállalói kedvezmények pedig további elmaradásokat eredményeztek. Az előbbieket hatását a bevételek korábbi, dinamikus növekedési ütemének visszaesése is jól tükrözi.

Bár a bruttó keresetek növekedése miatt az egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulékok **Nemzeti Foglalkoztatási Alapot** megillető hányadából származó bevételek (132,7 milliárd forint) 2020 első hét hónapjában 4,7 százalékkal, 5,9 milliárd forinttal haladták meg a bázist, a járvány éreztette hatását a bevételekre nézve is.

ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK

- 1) A koronavírus megjelenése, illetve az annak terjedése korlátozása érdekében meghozott intézkedések globális szintű kínálati és keresleti sokkot eredményeztek, amelyek Magyarországon is rövid időn belül éreztették hatásukat. A koronavírus-járvány jelentősen rontotta a gazdasági várakozásokat, újraírta a következő évek makrogazdasági előrejelzéseit. A foglalkoztatottsági mutatók elmúlt években tapasztalt trendszerű javulása megtört.
- 2) A március-áprilisi leállások okozta munkaerő piaci változások differenciáltan zajlottak le, a munkaerő-kereslet csökkenését nagyban befolyásolta az adott szektort érintő stressz, a vállalkozások stressz tűrő képessége, általános gazdasági és pénzügyi helyzete. Egyes területeken/szektorokban azonnal látható volt a foglalkoztatási adatokban a visszaesés (pl. turizmus, vendéglátás, egyéb szolgáltatások), itt a fogyasztás zuhanására a cégek sok esetben a dolgozók elbocsátásával reagáltak. Tekintettel azonban arra, hogy a vállalatok jelentős része csupán átmeneti visszaesésre, illetve a gazdaság gyors újraindulására számított, a munkaadók jellemzően igyekeztek inkább átmeneti intézkedéseket hozni a munkavállalók tekintetében (pl. átmeneti leépítés, fizetés nélküli szabadság, a munkaidő csökkentése, bérek újratárgyalása, képzés). A vállalkozások nagyobb része ez utóbbi stratégiát választotta, és kivárt.
- 3) A járványügyi helyzet javulásával, a korlátozó intézkedések enyhítésével, a munkahelyvédelmi és –teremtő intézkedésekkel a gazdaság fokozatosan újraindult. A vállalkozások és a fogyasztók erősen negatív várakozásai – a helyzet javulásával párhuzamosan – a kezdeti időszakot követően idővel mérséklődtek, és ez a munkaerő piaci folyamatokat is befolyásolta. Az adatok azt mutatják, hogy a foglalkoztatottsági helyzet kezdeti drasztikus romlását követően, július végére a foglalkoztatottságban javulás következett be. Ugyanakkor a foglalkoztatottak száma júniusban 100 ezer, júliusban is csaknem 80 ezer fővel elmaradt a tavalyi szinttől. Az elmaradás mintegy harmada a közfoglalkoztatottak és a külföldön dolgozók számának tavalyi évhez viszonyított különségéből fakadt júniusban.
- 4) A regisztrált álláskeresők száma áprilisban ugrásszerűen megnőtt, majd a növekedés áprilistól kezdve trendszerűen mérséklődött, a szektorális adatok alapján leggyorsabban a kereskedelem és vendéglátás szektorban. Az iparban is megkezdődött a visszarendeződés, a létszámok feltöltése, azonban visszafogott ütemben. Az elmúlt öt év adatai alapján várható értéknél mintegy 90 ezer fővel többen léptek be az álláskeresők közé a járványhelyzet kialakulása óta; ez a növekmény vélhetően nagyrészt a járványhelyzet hatásaival magyarázható.
- 5) A járványhelyzet okozta gazdasági, munkaerő piaci hatások mérséklése érdekében a kormány többszakaszos válságkezelést tervezett megvalósítani. A járvány kezdeti időszakában a kormány intézkedéseinek célja elsősorban a munkahelyek védelme, a gazdasági kapacitások megőrzése volt, a későbbiekben a gazdaság újraindítása és munkahelyek teremtése.
- 6) A munkaadók stratégiáját (vagyis átmeneti intézkedések meghozatalát a munkavállalók vonatkozásában) jól támogatták a munkahelyvédelmi intézkedések, amelyek a kezdeti, kedvezőtlen folyamatokat kívánták orvosolni. A kormány április-májusban erőteljes és széleskörű munkaerő piaci támogatásokat vezetett be („magyar Kurzarbeit”, adókedvezmények, bértámogatások stb.). A munkahelyvédelmi, a kutatás-fejlesztési és a munkahelyteremtő bértámogatási programok júliusig csaknem 237 ezer munkavállaló álláshelyének megtartásához járulhattak hozzá, a kiemelt ágazatok gazdasági támogatásának lehetőségével mintegy 200 ezer cég élt. A kutatás-fejlesztési támogatást nagyobb arányban vették igénybe a külföldi tulajdonú, nagy, feldolgozóiparban tevékenykedő, termelékeny, jellemzően budapesti székhelyű vállalatok, mivel leginkább nekik vannak kutatás-fejlesztéssel foglalkozó dolgozóik. A munkahely teremtési támogatást igénylők túlnyomó része mikro-, valamint hazai, vidéki székhelyű vállalkozás.
- 7) A nyilvántartott, üres álláshelyek száma az áprilisi mélypontot követően folyamatosan nőtt. Az üres álláshelyek számának növekedése főképpen a támogatott lehetőségek bővülésének köszönhető, a nem támogatott álláshelyek számában egyelőre csak kismértékű növekedés látszik.

- 8) A nyilvántartásba került üres álláshelyek jelentős többsége márciusban még a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódott. A támogatott üres álláshelyeken belül a közfoglalkoztatás aránya jelentősen lecsökkent a vizsgált öt hónap alatt, a márciusi 93 százalékról a júliusi 24 százalékra, ezzel párhuzamosan pedig nőtt a közfoglalkoztatáson kívüli támogatott álláshelyek aránya. Májustól az egyéb támogatott álláshelyek arányának növekedésében szerepet játszhattak az új támogatási konstrukciók.
- 9) A járvány esetleges újabb megjelenése, időbeli elhúzódása, súlyossága, illetve az ezekre adott nemzetközi és hazai kormányzati válaszok jelentősen befolyásolják a gazdasági folyamatok alakulását, a munkaerő-keresletet, így a foglalkoztatottsági helyzetet is. Ebből kifolyólag számos kockázati tényező fenyegeti a munkaerőpiac szereplőit.
- Egy újabb sokk az éppen magukhoz térő vállalkozásokat elsöpörheti, problémákat okozhatnak a korlátozó intézkedések, a termékek, szolgáltatások iránti csökkenő kereslet, az ellátási láncok sérülékenysége. Tekintettel a bizonytalan helyzetre, a vállalkozások számára fontossá válik ellenálló-képességük erősítése, a szállítási láncok stabilitása, az üzleti folytonossági tervek, az üzleti modellek újratervezése, amelybe beletartozik a munkamódszerek megújítása is⁴⁸.
 - A járványhelyzettel megszülető válság árnyékában a humán erőforrást számos faktor erodálhatja, mint pl. a munkanélküliség, különösen a tartós munkanélküliség, az iskolázatlansággal kapcsolatos problémák, a munkaerő mobilitás akadályoztatása. Ezek összességében a munkaerő-kínálat mennyiségére, minőségére, optimális megoszlására vonatkozóan is kockázatot jelentenek.
 - A pályakezdők munkavállalási lehetőségeit, a karrier utak alakulását különösen negatívan érintheti a munkaerő piaci visszaesés, egy elhúzódó gazdasági válság.
 - Kiemelt szegénységi kockázatot hordoz magában az, hogy az álláskeresési járadékban, segélyben vagy egyéb juttatásban nem részesülő álláskeresők száma magas, arányuk növekszik.

⁴⁸ <https://www.bdo.hu/hu-hu/aktualitasok/aktualitasok/vilagjarvany-covid-19> 244 európai felsővezető véleménye alapján

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

Áht.	2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról
ÁSZ	Állami Számvevőszék
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
NFSZ	Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat
ITM	Innovációs és Technológiai Minisztérium
BM	Belügyminisztérium
PM	Pénzügyminisztérium

ÉRTELMEZŐ SZÓTÁR

aktív korúak ellátása	A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény alapján az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás. A járási hivatal aktív korúak ellátására való jogosultságot állapít meg – többek között – annak az aktív korú személynek, akinek esetében az álláskeresési járadék, álláskeresési segély folyósítási időtartama lejárt. Az a személy, akinek az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították, foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult (ennek összege 2020-ban 22800 forint havonta).
álláskeresők ellátása	A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény alapján az álláskereső részére – a törvényben meghatározott feltételek szerint – álláskeresési ellátásként álláskeresési járadék, nyugdíj előtti álláskeresési segély, valamint költségtérítés jár.
álláskeresési járadék	<p>Álláskeresési járadékot az a – lakóhelye/tartózkodási helye szerint illetékes járási (fővárosi kerületi) hivatalnál – regisztrált álláskereső igényelhet, aki a nyilvántartásba vételét megelőző három éven belül legalább 360 nap jogosultsági idővel rendelkezik, nincs munkaviszonya, nem folytat vállalkozói tevékenységet, illetve az önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és a foglalkoztatási szerv sem tud számára megfelelő munkahelyet felajánlani. Az álláskereső álláskeresési járadékra legalább 36, legfeljebb 90 napig jogosult. A járadék összege a folyósítás teljes időtartama alatt a járadékalap 60 százaléka, amely azonban nem lehet magasabb a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér napi összegénél. Így a maximális álláskeresési járadék 2020-ban 161 ezer forint havonta (bruttó).</p> <p>Első lépésként álláskeresőként kell regisztráltatni a lakó- vagy tartózkodási hely szerinti járási hivatal foglalkoztatási osztályán, majd kérelmet kell benyújtani álláskeresési járadék, nyugdíj előtti álláskeresési segély, költségtérítés vagy lakhatási támogatás megállapítása iránt.</p>
csoportos létszámleépítés	<p>A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 71. § (1) alapján csoportos létszámcsökkentésnek minősül, ha a munkáltató a döntést megelőző félévre számított átlagos statisztikai létszám szerint</p> <p>a) húsznál több és száznál kevesebb munkavállaló foglalkoztatása esetén legalább tíz munkavállaló,</p> <p>b) száz vagy annál több, de háromszáznál kevesebb munkavállaló foglalkoztatása esetén legalább a munkavállalók tíz százaléka,</p>

	<p>c) háromszáz vagy annál több munkavállaló foglalkoztatása esetén legalább harminc munkavállaló</p> <p>munkaviszonyát kívánja harmincnapos időszakon belül a működésével összefüggő ok miatt megszüntetni.</p>
de minimis támogatás (csekély összegű támogatás)	<p>Egy és ugyanazon vállalkozásnak meghatározott időszakon belül nyújtott, egy meghatározott összeget meg nem haladó támogatás, úgy tekinthető, mint amely nem felel meg az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 107. cikkének (1) bekezdésében meghatározott valamennyi feltételnek, ezért nem tartozik a bejelentési eljárás hatálya alá.</p>
foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő személy	<p>Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő személyek a nyilvántartott álláskeresők közül azok, akik hátrányos munkaerő piaci helyzetű aktív korúak és jövedelmük kiegészítésére, pótlására pénzbeli szociális ellátásban részesülnek.</p>
foglalkoztatott	<p>Foglalkoztatott, aki az adott héten legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendelkezett munkával, de abban átmenetileg (pl. betegség, szabadság, ideértve a szülési szabadságot is) nem dolgozott.</p>
gazdaságilag aktívak	<p>Gazdaságilag aktívak a foglalkoztatottak és a munkanélküliek.</p>
gazdaságilag nem aktívak	<p>Gazdaságilag nem aktívak azok, akik nem sorolhatók sem a foglalkoztatottak, sem a munkanélküliek csoportjába. Ide tartoznak többek között a tanulók, a nem dolgozó nyugdíjasok, a háztartásbeliek, az idénymunkások az idényen kívül, ha nem kerestek munkát, a gyermekgondozási ellátást igénybe vevők. Sajátos csoportot képeznek ezen belül az ún. passzív munkanélküliek, akik szeretnének ugyan munkát találni, de kedvezőtlennek ítélve esélyeiket, nem keresnek aktívan munkát.</p>
közfoglalkoztatott	<p>A közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény szerint közfoglalkoztatott az lehet, aki munkaviszonyt létesíthet, 16. életévét betöltötte, és a kormányhivatalnál regisztrált álláskereső (foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő, illetve álláskeresési vagy szociális ellátásra nem jogosult álláskereső) vagy a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól szóló 2011. évi CXCI. törvény szerinti rehabilitációs ellátásban részesülő személy.</p> <p>Közfoglalkoztatásban érintett személyek a vizsgált időszakban a közfoglalkoztatásban legalább egy napon részt vevők létszáma.</p>

munkanélküli	Munkanélküli, aki az adott héten nem dolgozott, és nincs is olyan munkája, amelytől csak átmenetileg volt távol, a kikérdezést megelőző négy hét folyamán aktívan keresett munkát, a kikérdezés időpontjában rendelkezésre állt, azaz két héten belül munkába tudna állni, ha megfelelő állás kínálkozna számára, illetve már talált munkát, ahol 90 napon belül dolgozni kezd.
munkanélküliségi ráta	a munkanélkülieknek a gazdaságilag aktívakhoz viszonyított aránya
nem dolgozó foglalkoztatott	Az a foglalkoztatott, aki az adott héten legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendelkezett munkával, de abban átmenetileg (pl. betegség, szabadság, ideértve a szülési szabadságot is) nem dolgozott.
regisztrált/nyilvántartott álláskereső	Az a személy, aki a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik, és oktatási intézmény nappali tagozatán nem folytat tanulmányokat, és öregségi nyugdíjra nem jogosult, valamint rehabilitációs járadékban nem részesül, és az alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony kivételével munkaviszonyban nem áll és egyéb kereső tevékenységet sem folytat, és elhelyezkedése érdekében az illetékes kirendeltséggel együttműködik, és akit az illetékes kirendeltség álláskeresőként nyilvántart.

FORRÁSOK

- Dr. Kádár Kriszta (szerk.): Elemzés az aktivitási ráta alakulásáról, 2018, Állami Számvevőszék, https://www.asz.hu/storage/files/files/Publikaciok/Elemzesek_tanulmanyok/2018/aktivitasi_rata_201804_16.pdf?download=true
- MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés, 2020. május
- Munkaeöpiaci folyamatok, 2019. I-IV. negyedév, KSH, <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mpf/mpf194/index.html>
- A COVID-19 járvány közpénzügyi hatásainak értékelése, 2020. június, Állami Számvevőszék, https://www.asz.hu/storage/files/files/elemzesek/2020/covid_20200629.pdf?download=true
- Áprilisban óriásit zuhant a GKI fogyasztói bizalmi indexe, GKI Gazdaságkutató Zrt., <https://www.gki.hu/wp-content/uploads/2020/04/GKI-fogyaszt%C3%B3i-bizalmi-index-200409.pdf>
- KSH heti monitor, 2020. augusztus 19., https://www.ksh.hu/heti-monitor/index.html?utm_source=kshhu&utm_medium=_banner&utm_campaign=home
- KSH összefoglaló táblák (STADAT) a munkaerőpiaci adatokról, <http://www.ksh.hu/munkaero>
- KSH Gyorstájékoztatók, 2019. december-2020. július, <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/home>
- Havi tájékoztatás a közfoglalkoztatásról, Belügyminisztérium Közfoglalkoztatási Portál, <https://kozfoglalkoztatasi.kormany.hu/havi-tajekoztatasi-a-kozfoglalkoztatasirol>
- <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200724/micsoda-magyarorszag-maris-tul-van-a-valsagon-442398#>
- NFSZ munkaerőpiaci statisztikák, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac>
- NFSZ havi gyorsjelentések, 2020. március- 2020. július, <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac>
- ITM prezentáció, 2020, május 12., <https://4cdn.hu/kraken/raw/upload/7S99TvsQW0YA.pdf>
- Erdélyi L.: Mit mutatnak az áprilisi és májusi béradatok?, <https://www.mnb.hu/letoltes/erdelyi-levente-mit-mutatnak-az-aprilisi-es-majusi-beradatok.pdf>
- COVID-19: Policy responses across Europe, Eurofund, 2020, https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef20064en.pdf
- Why the US jobless surge is worse than in Europe, 2020. május 17., Financial Times, <https://www.ft.com/content/0a4f4bb0-94f7-11ea-af4b-499244625ac4>
- Dávid-Fülöp: A munkaerő szakmaszerkezeti kereslet-előrejelzése, a kereslet és a kínálat egybevetése, Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, 2008
- Fekete Á. – Nyitrai T.: A kilábalás jelei -A koronavírus-válság hatása a jegybank vállalati felméréseinek tükrében, 2020. augusztus, <https://www.mnb.hu/letoltes/fekete-adam-nyitrai-tamas-a-kilabalas-jelei-a-koronavirus-valsag-hatasa-a-jegybank-vallalati-felmereseinek-tukreben.pdf>
- Kétszáz ezer cég élt a veszélyhelyzet egyik legnagyobb adókönyvitésével, a beszámoló-halasztással, MTI, 2020. július 8. <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/adougyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/ketszazezer-ceg-elt-a-veszelyhelyzet-egyik-legnagyobb-adokonyvitesevel-a-beszamolohalasztással>
- Bértámogatási programokról szóló tájékoztatások, ITM, 2020. július 14. <https://www.kormany.hu/hu/innovacios-es-technologiai-miniszterium/foglalkoztataspolitikaert-felelos-allamtitkarsag/hirek/valtoznak-a-munkahelyteremto-bertamogatas-igenylesenek-feltetelei>
- Augusztus végéig még igényelhető a munkahelyvédelmi és k+f+i bértámogatás, ITM Kommunikáció, 2020. augusztus 11. <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/augusztus-vegeig-meg-igenyelhető-munkahelyvédelmi-es-kfi-bertamogatas>
- A bértámogatási programokkal 270 ezer embernek nyújtottak segítséget, MTI, 2020. szeptember 1. <https://www.kormany.hu/hu/innovacios-es-technologiai-miniszterium/foglalkoztataspolitikaert-felelos-allamtitkarsag/hirek/a-bertamogatasi-programokkal-270-ezer-embernek-nyújtottak-segitseget>
- Drabancz Á. –El-Meouch Nedim M.: Jókora jó helyen –Növekedésre képes cégek átmeneti likviditási nehézségein enyhít a bértámogatási program, 2020. augusztus 27. <https://www.mnb.hu/letoltes/drabancz-aron-el-meouch-nedim-marton-jokora-jo-helyen-bertamogatasi-program-segiti-a-novekedesre-kepes-cegeket.pdf>
- Információk az Újratervezés programról, <https://ujratervezes.nive.hu/hirek/tobb-mint-60-ezen-jelentkeztek-a-nyolc-hetes-informatikai-alapkepzesre>, <https://www.palyazat.gov.hu/megjelent-az-egyes-szakmk-digitlis-tananyagfejlesztse-struktravltst-tmogat-informatikai-kpzsek-cm-ginop-628-vekop-20-kdszm-felhvs>

- Magyar Államkincstár adatai: a központi alrendszer költségvetési mérlege, 2020. év
- PM tájékoztató, 2020. június, <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/allamhaztartasert-felelos-allamtitkarsag/hirek/reszletes-tajekoztato-az-allamhaztartas-kozponti-alrendszerenek-2020-junius-havi-helyzetero>
- BDO GLOBAL: A válság leküzdése a vállalkozások ellenálló képességével, 2020. július, <https://www.bdo.hu/hu-hu/aktualitasok/aktualitasok/vilagjarvany-covid-19>

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A belépő nem pályakezdők száma és megoszlása iskolai végzettség szerint, havonta, 2018-2020. július

	2018.				2019.				2020.			
	≤8 általános	szakm. szakisk.	középfiskola	felsőfokú	≤8 általános	szakm.szakisk	középfiskola	felsőfokú	≤8 általános	szakm.szakisk	középfiskola	felsőfokú
jan	14917	10364	9626	2535	12267	8767	9024	2780	12324	9324	10018	2809
febr	19740	11825	11573	2750	16367	10652	11671	3051	17035	11439	12761	3459
márc	25355	13450	12560	2819	24424	13381	12840	2931	23783	13891	14021	3182
ápr	13694	8891	9839	2428	12523	8765	9781	2696	16569	21275	26641	4959
máj	11843	7579	8311	2038	10963	7839	9121	2449	14575	15533	20465	4771
jún	14149	9039	10127	2552	13455	8354	8686	2257	15834	13982	17356	4782
júl	20353	11922	13230	3816	11682	8152	10089	3210	12208	9941	12391	4345
aug	11917	7508	8652	2664	10600	7661	8967	2989				
szept	15117	9582	11521	3066	13780	9404	11652	3422				
okt	13401	8554	10174	2626	12331	8330	10309	2812				
nov	13520	8085	8839	2279	14145	9207	10586	2953				
dec	14081	9072	9326	2398	13319	9122	9799	2755				

2. sz. melléklet: Az intézményrendszer szereplői és feladataik

Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) mint állami foglalkoztatási szerv Magyarország legnagyobb hálózattal rendelkező állásközvetítő szervezetrendszere, mely ingyenes szolgáltatásokkal és foglalkoztatási programok működtetésével segíti az álláskeresőket, a munkavállalókat és a munkaadókat.

Az NFSZ működésének jogszabályi háttere az állami foglalkoztatási szerv, a munkavédelmi és munkaügyi hatóság kijelöléséről, valamint e szervek hatósági és más feladatainak ellátásáról szóló 320/2014. (XII. 13.) Korm. rendelet.

Az NFSZ szervezetrendszere a szakmai irányítást ellátó Nemzeti Munkaügyi Hivatalból, a munkaügyi központokból és a kirendeltségekből áll. A munkaügyi központok a fővárosi és megyei kormányhivatalok székhelyein találhatóak, és azok foglalkoztatási, munkaerő-piaci feladatokat ellátó szakigazgatási szerveiként működnek. A kirendeltségek pedig a járási hivatalok részeként nyújtanak segítséget az állampolgároknak.

A munkaügyi központok feladatai közé tartozik az illetékességi területükön lévő kirendeltségek irányítása.

A munkaügyi központok fontosabb feladatai:

- munkahelyteremtéssel és a közfoglalkoztatási támogatásokkal kapcsolatos feladatokat végzése.
- az álláskeresők ellátási rendszerének és az álláskeresők részére saját hatáskörben nyújtott támogatások rendszerének működtetése.
- ha kormányrendelet eltérően nem rendelkezik, elbírálják másodfokon a kirendeltségek által hozott határozatok elleni fellebbezéseket.
- a közfoglalkoztatási munkavégzés közfoglalkoztatási szerződésben foglaltak szerinti teljesítésének ellenőrzése.
- kapcsolatot tartanak a munkaerő-piaci szereplőkkel és munkaerő-piaci ellenőrzéssel kapcsolatos feladatokat végeznek.
- ellátják azokat a munkaerő-piaci szolgáltatásokkal kapcsolatos feladatokat, amelyeket nem a kirendeltség lát el.

A kirendeltségek fontosabb feladatai:

- illetékességi területén ellátják az álláskeresők nyilvántartásba vételére vonatkozó feladatokat.
- végzik az álláskeresői járadék, álláskeresői segély megállapításával, szüneteltetésével, megszüntetésével és visszakövetelésével kapcsolatos, továbbá azokkal a foglalkoztatást elősegítő támogatásokkal összefüggő feladatokat, amelyek ellátása nem tartozik a munkaügyi központ hatáskörébe.
- munkaközvetítést végeznek, fogadják a munkaerőigényekre vonatkozó bejelentéseket, információt nyújtanak, tanácsokat adnak.
- közreműködnek a csoportos létszámleépítések hátrányos következményeinek enyhítésében, ellátják a közfoglalkoztatási támogatási eljárással kapcsolatos hatósági és pénzügyi feladatokat.

Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter

Szakmai irányító miniszterként a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter gyakorolja a 320/2014. (XII. 13.) Korm. rendelet értelmében a kormányhivatal, valamint a járási hivatal állami foglalkoztatási feladatköreinek gyakorlásával összefüggésben - ideértve a Nemzeti Foglalkoztatási Alap pénzeszközeinek működtetésével összefüggő feladatok ellátását is - az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény 9. § *f)-i)* pontjában meghatározott, valamint a törvényességi és szakszerűségi ellenőrzési hatásköröket (a közfoglalkoztatási feladatkörök gyakorlása kivételével).

A miniszter munkaerőpiaci feladatkörében többek között

- ellát egyes munkaerő piaci programokkal kapcsolatos feladatokat (pl. dönt a foglalkoztatáshoz kapcsolódó központi munkaerő piaci programok indításáról, központi munkaerő piaci programokat dolgoz ki, valamint figyelemmel kíséri és irányítja azok végrehajtását),
- irányítja az NFA felhasználásával kapcsolatos tervezési, pénzügyi- számviteli és beszámolási feladatok végrehajtását,
- fejleszti a munkaerő piaci szolgáltatásokat,
- meghatározza a kormányhivatal és a járási hivatal hatósági és szolgáltató tevékenységére vonatkozó adatgyűjtési rendszert,
- adatokat gyűjt és elemez az egyéni bérek és keresetek alakulására vonatkozóan,
- ellátja a jogszabályok által meghatározott nyilvántartások vezetésével kapcsolatos feladatokat,
- munkaügyi kutatásokat kezdeményez.

Állami foglalkoztatási szervként eljáró Budapest Főváros Kormányhivatala

A 320/2014. (XII. 13.) Korm. rendelet értelmében az állami foglalkoztatási szervként eljáró kormányhivatal többek között

- szakmailag irányítja és ellenőrzi az állami foglalkoztatási szervként eljáró járási hivatal tevékenységét,
- ellátja az NFA pénzeszközeinek működtetésével kapcsolatos feladatokat, segíti a keret tervezését és a felhasználás ellenőrzését, dönt az NFA foglalkoztatási alaprészének és a közfoglalkoztatási támogatások előirányzat decentralizált kerete felhasználásáról, ellátja az NFA foglalkoztatási alaprésze központi pénzügyi keretéből finanszírozott munkaerő piaci programok, pályázatok, valamint a közfoglalkoztatási támogatások előirányzat központi keretéből finanszírozott támogatásokkal kapcsolatos feladatokat,
- működteti az álláskeresők ellátási rendszerét, az álláskeresők részére saját hatáskörben nyújtott támogatások rendszerét,
- az állami foglalkoztatási szerv hatáskörében eljáró fővárosi kormányhivatal nyilvántartja a csoportos létszámleépítésre vonatkozó bejelentéseket,

Az állami foglalkoztatási szerv hatáskörében eljáró kormányhivatal a munkaerő piaci szolgáltatási feladatok ellátásának keretében gondoskodik a munkaerő piaci szolgáltatási rendszer szakmai működtetéséről, valamint koordinálja az állami foglalkoztatási szerv hatáskörében eljáró járási hivatalok munkaerő piaci szolgáltatási tevékenységét, munkaerő-piaci szolgáltatásokat szervez és működteti a szolgáltatások kiépített intézményrendszerét, ellátja azokat a munkaerő-piaci szolgáltatásokkal kapcsolatos feladatokat, amelyeket nem az állami foglalkoztatási szerv hatáskörében eljáró járási hivatal lát el.

Állami foglalkoztatási szerv hatáskörében eljáró járási hivatal

A 320/2014. (XII. 13.) Korm. rendelet értelmében az állami foglalkoztatási szerv hatáskörében eljáró járási hivatal többek között

- ellátja az álláskeresők nyilvántartásba vételével kapcsolatos feladatokat, valamint az álláskeresési járadék, álláskeresési segély megállapításával, szüneteltetésével, megszüntetésével és visszakövetelésével kapcsolatos, továbbá azokkal a foglalkoztatást elősegítő támogatásokkal kapcsolatos feladatokat, amelyek ellátása nem tartozik az állami foglalkoztatási szerv hatáskörében eljáró kormányhivatal hatáskörébe,
- közreműködik a munkaerő-piaci szolgáltatások szervezésében és bonyolításában,
- munkaközvetítést végez, fogadja a munkaerőigényekre vonatkozó bejelentéseket,
- információt nyújt, tanácsadást végez,

munkaerő-piaci programokat kezdeményez, szervezi azok végrehajtását, ellátja a központi programokkal, a pályázatok kezelésével, az azokkal kapcsolatos tájékoztatással, véleményezéssel, döntés-előkészítéssel kapcsolatos feladatokat.

1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 10. | 1364 Budapest 4. Pf. 54

TEL: +36 1 484 9100

email: szamvevoszek@asz.hu

web: www.asz.hu | www.aszhirportal.hu